

DZIEŃ POMORSKI

BEZPARTYJNE PISMO CODZIENNE

Ostatni numer liczy 12 str.	Naczelny Redaktor przyjmuje codziennie od godz. 12-2 w poł.	Wydawca: Pomorska Spółdzielnia Wydawnicza	Konto czekowe P. K. O. Nr 160-31.	Cena numeru w Toruniu i na prowincji gr. 20
	Rekopisy w Redakcji nie zwraca			

Oddziały: Gdańsk, Kaszubski Rynek 21, tel. 214-94 — Gdynia, ul. 10 lutego, tel. 15-44 — Grudziądz, ul. Sienkiewicza 9, tel. 442. Wejherowo, ul. Gdańska 4, tel. 64, — Bydgoszcz, ul. Mostowa 6, tel. 22-18, — Inowrocław, ul. Marsz. Piłsudskiego 4a, tel. 602.

Rok IV. Toruń, niedziela 6 listopada 1932 Nr. 256

Sesja sejmowa odroczone na 30 dni

Warszawa, 5. 11. (PAT). W piątek dnia 4 bm. o godz. 5.30 popoł. szefiura prasowego prezesa Rady Ministrów p. Władysław Paczewski udał się do gmachu Sejmu i wręczył p. marszałkowi Sejmu i Senatowi z przelotnym pismem Prezesa Rady Ministrów zarządzenie p. Prezydenta Rzplitej, odraczające sesję Sejmu i Senatu na dni 30.

Warszawa, 5. 11. (PAT). Zarządzenie p. Prezydenta Rzplitej, dotyczące odroczenia sesji Sejmu i Senatu brzmi jak następuje:

Na podstawie art. 25 Konstytucji łączymy z dniem dzisiejszym sesję wyznaczoną na dni 30.

Warszawa, dnia 4 listopada 1932 r. Prezes Rady Ministrów:

(—) A. Prystor.
Prezydent Rzplitej Polskiej:
(—) I. Mościcki.

Zarządzenie p. Prezydenta Rzplitej w sprawie odroczenia sesji zwykłej Senatu brzmi:

Na podstawie art. 37 Konstytucji łączymy z dniem dzisiejszym sesję wyznaczoną Senatu na dni 30.

Warszawa, dnia 4 listopada 1932 r. Prezes Rady Ministrów:

(—) A. Prystor.
Prezydent Rzplitej Polskiej:
(—) I. Mościcki.

Podział referatów budżetowych

Pierwsze posiedzenie sejmowej komisji budżetowej

Warszawa, 5. 11. (PAT). W piątek o godz. popoł. odbyło się pierwsze posiedzenie sejmowej komisji budżetowej, pod przewodnictwem posła Byrki. Po zagajeniu przystąpiono do przydziału referatów budżetowych. —

Referat Prezydenta Rzplitej objął poseł Czuma, budżet Sejmu i Senatu poseł Czernichow, kontrolę państwa poseł Czuma, Prezydium Rady Ministrów poseł Czapski, Min. Spraw Gr. poseł Walewski, Min. Spraw Wojsk. poseł Polakiewicz, Min. Spraw Wewnętrznych poseł Pączek, Min. Skarbu poseł Hołyński, Min. Sprawiedliwości poseł Seidler, Min. Pr.

Sukces Herriota w Tuluzie

Tuluza, 5. 11. (PAT). Obrady kongresu polityków społecznych już w pierwszym dniu wywołały bardzo żywe zainteresowanie. Wystąpienie przedstawiciela lewego skrzydła stronnictwa Bergery skłoniło Herriota do wygłoszenia przemówienia.

Premjer poruszył dwa najważniejsze zagadnienia chwili: sprawę równowagi budżetowej i sprawę rozbrojenia. Ze specjalnym zapałem prezes rady ministrów oświadczył, iż rząd nie zawaha się ze sprawami finansowymi, nie będzie kwestii zawieszania budżetu. W podobnie jasny sposób Herriot odpowiedział na pytanie o rozbrojenie, które uważa za jedno z najważniejszych dla przyszłości kraju.

Herriot oświadczył, iż stanowczo nie idzie się na traktowanie oddzielnie i nieodzielnie sprawy bezpieczeństwa i rozbroje-

nia, gdy Bergery wypowiadał się na temat rewizji traktatów. Po przemówieniu Herriota kongres uchwalił jednogłośnie porzeczek dzienny, wyrażając całkowite niezadowolenie dla Herriota i całego rządu.

Handlu poseł Minkowski, Min. Komunikacji poseł Brzozowski, Roln. i Ref. Roln. poseł Strojnowski, Min. WR i OP poseł Stroński, Min. Op. Społ. poseł Sowiński, Min. Poczty i Telegr. poseł Sanojca, emerytury i zaopatrzenia poseł Wagner, renty poseł Wagner, długi państw. poseł Hołyński, monopole poseł Czapski, fundusze poseł Czuma, Generalnym referentem ustawy skarbowej został poseł Miedzinski.

Po rozdaniu referatów poseł Trampczyński

zapropozował, aby przy budżecie Rady Ministrów odbyła się debata ogólna ze względu na obecność p. premjera. Przewodniczący poseł Byrka odpowiedział, że dyskusja ogólna odbywa się na wstępie obrad komisji budżetowej albo przy referacie generalnym. Przewodniczący obiecał zawiadomić premjera, że pewna część członków komisji budżetowej pragnie jego obecności przy obradach nad budżetem Prezydium Rady Ministrów. Na tem obrady zakończono.

W trosce o tańszy kredyt Obniżka stopy procentowej w bankach i instytucjach finansowych

(o) Warszawa, 5. 11. (tel. wł.) W pierwszych dniach przyszłego tygodnia ukaże się rozporządzenie Ministerstwa Skarbu ustalające maksymalne stawki procentowe od pożyczek i wkładów we wszystkich bankach, instytucjach finansowych i oszczędnościowych.

Maksymalna stawka od pożyczek be-

dzie wynosiła 9½ procent, a więc zostaje obniżoną o 1½ procent.

Oprocentowanie wkładów w bankach i instytucjach finansowych i oszczędnościowych zmniejszone będzie o ¼ proc., zależnie od rodzaju wkładów. W P. K. O. stopa procentowa dla wkładów wynosić będzie 5 proc (o 1 proc. mniej).

Posel Jan Szembek — wiceministrem spraw zagranicznych

(o) Warszawa, 5. 11. (tel. wł.) P. Prezydent Rzplitej podpisał nominację Jana Szembeka posła nadzwyczajnego i ministra pełnomocnego Rzplitej w Bukareszcie na

podsekretarza stanu w Min. Spr. Zagr. Posel Szembek zajmować się będzie sprawami administracyjnymi i gospodarczymi M. S. Z.

„Polskie zagadnienie” Dziennik angielski o nominacji ministra Becka

London, 5. 11. (PAT). „Evening Standard” w artykule pod tytułem: „Polskie zagadnienie” omawia zmianę na stanowisku ministra spraw zagr. Polski. Pismo uważa za możliwe, że wycofanie się p. min. Zaleskiego będzie miało poważny skutek we wschodniej i środkowej Europie.

Minister Zaleski — zdaniem gazety — z tradycji i przekonania jest rusofobem. Mógłby do wyboru Rosję i Niemcy, wołał on w dziecię Polskę w przyjaźni z Niemcami. Na-

stępca ministra Zaleskiego Józef Beck reprezentuje rosyjską szkołę w MSZ, przewidując nieunikniony konflikt z Niemcami z powodu G. Śląska i korytarza. Nalega on na ratyfikację polsko-sockiego paktu o nieagresji bez względu na to, czy sojusznicka Polska Rumunja podpisze pakt, czy nie. W ten sposób ma on nadzieję, że zapewni sobie neutralność swiętów na wypadek przyszłego konfliktu z drugim potężnym sąsiadem Polski.

Rada Ministrów uchwaliła szereg projektów ustaw

Warszawa, 5. 11. (PAT). W piątek dnia 4 bm. odbyło się pod przewodnictwem p. premjera Prystora posiedzenie Rady Ministrów. Na posiedzeniu tem Rada Ministrów po załatwieniu szeregu spraw bieżących u-

chwaliła projekt ustawy o poborze rekruta, szereg projektów ustaw ratyfikacyjnych oraz kilka projektów rozporządzeń p. Prezydenta Rzplitej, dotyczących uproszczenia administracji.

Redukcji wśród kolejarzy niema i nie będzie

(o) Warszawa, 5. 11. (tel. wł.) Wobec informacji, które ukazały się w prasie o przeprowadzanych rzekomo redukcjach na Polskich Kolejach Państwowych, Ministerstwo Komunikacji wyjaśnia, że istniejący w niektórych gałęziach służby kolejowej nadmiar pracowni-

ków jest usuwany wyłącznie drogą naturalnego ubytku, i ograniczenia dni pracy. Nadmiar personelu powstał skutkiem zmniejszenia się przewozów. Ministerstwo Komunikacji ze względu na ciężką sytuację na rynku pracy wybrało tę właśnie drogę redukcji.

Order „Orla Białego” na piersiach Wielkiej Księżnej Luksemburgu

Bruksela, 5. 11. (PAT). Poseł Jackowski z polecenia p. Prezydenta Rzplitej wręczył w Luksemburgu na uroczystej audjencji wielkiej księżnej Charlotte list odroczony p. Prezydenta oraz insygnja orderu Orla Białego.

Wielka księżna w dłuższym przemówieniu wyraziła wdzięczność za to wysokie odznacze-

Ambasador Laroche u ministra Becka

(o) Warszawa, 5. 11. (tel. wł.) Wczoraj pierwszą wizytę złożył ministrowi spraw zagranicznych p. Beckowi ambasador Francji p. Laroche.

Nominacja szefa biura prawnego Rady Ministrów

Warszawa, 5. 11. (PAT). Szefem biura prawnego prezesa Rady Ministrów miano wany został w dniu wczorajszym dotychczasowy zastępca szefa tegoż biura Władysław Paczewski.

Warszawa, 5. 11. (PAT). Nowo mianowany szef biura prawnego prezesa Rady Ministrów Władysław Paczewski urodził się w 1887 r. w Szymborku powiecie gorlickim. Po ukończeniu studiów prawniczych na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie wstąpił na służbę administracyjną. W końcu 1919 r. został wezwany do pracy w departamencie dla spraw polskich ziem wschodnich, który istniał przy naczelnym dowództwie W. P. i miał za zadanie zarządzanie odzyskiwanych kresów. W maju tegoż roku delegowany był do Wilna w charakterze referenta do spraw organizacyjnych i ustawodawczych i uczestniczył w układaniu podstaw pod budowę administracji państwowej na tym terenie. W październiku 1919 r. powołany został do prezydium Rady Ministrów a w roku 1926 objął funkcję sekretarza Rady Ministrów, w kwietniu 1927 r. mianowany został radcą prawnym w biurze prawnym prezesa Rady Ministrów. Od roku 1931 pełnił obowiązki zastępcy szefa tegoż biura.

Zmiana na stanowisku posła austriackiego w Warszawie

Warszawa, 5. 11. (PAT). Poseł pełnomocny republiki austriackiej w Warszawie p. Hein opuścił w tych dniach Warszawę. Poselstwo objął w charakterze charge d'affaires sekretarz poselstwa Jordan. Przed opuszczeniem zajmowanego stanowiska p. Hein odznaczony został orderem „Polonia Restituta” I klasy.

Niemiecka prowokacja

Tarnowskie Góry, 5. 11. (PAT). W dniu 3 bm. odbyła się przed tutejszym zamiejscowym wydziałem karnym sądu okręgowego rozprawa przeciwko Alojzemu Zientkowi z Rodziankowa o fałszywe obwinienie posterunkowego policji Wronieckiego. Zientek, zaliczający się do mniejszości niemieckiej, członek Volksbundu wniósł dnia 23 sierpnia zażalenie do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, że posterunkowy Wroniecki zatrzymał go w dniu 18 sierpnia br. celem przywłaszczenia sobie jego pieniędzy. W zażaleniu swoim domagał się usunięcia Wronieckiego z policji do dnia 5 września, w przeciwnym razie groził skargą do Ligi Narodów. Przeprowadzona rozprawa wykazała bezpodstawnosć tych zarzutów, wobec czego sąd skazał Zientka na jeden rok więzienia. Na podstawie amnestji pół roku kary zostało darowane.

Rekordowy obrót towarowy Gdyni

Obroty towarowe portu gdyńskiego z krajami zamorskimi w październiku br. osiągnęły rekordową w tym roku sumę 539,883,7 ton, z czego na przywóz przypada 51.947,4 ton, na wywóz zaś 487.936,3 ton.

Kryzys gabinetowy w Jugosławii

Białogród, 5. 11. (PAT). Król rozpoczął rano narady w związku z kryzysem gabinetowym. O godz. 12 król zaprosił do siebie dotychczasowego prezesa rady ministrów i powierzył mu misję utworzenia nowego gabinetu.

Niewzruszone fundamenty

Po ekspozé Ministra Skarbu

Minister skarbu, prof. Zawadzki, wygłosił w inauguracyjnym posiedzeniu zimowej sesji Sejmu ekspozé, obrazujące całokształt zagadnień finansowych i gospodarczych państwa. Tekst ekspozé podaliśmy we wczorajszym numerze w pełnym brzmieniu.

Był to bardzo obszerny i ścisły, gruntowny i wszechstronny wykład naszej sytuacji w chwili bieżącej. Chcąc to ekspozé przedstawić rządowi charakterystycznie, należałoby powiedzieć: — przemówienie min. Zawadzkiego było odzwierciedleniem rzeczywistości, oglądanej przez pryzmat niezabarwiony ani „na czarno“, ani „na różowo“. Do najważniejszego obecnie tematu: jak przedstawia się w tej chwili nasza gospodarka państwowa i jakie z analizy obecnej sytuacji wysnuć można konkretne wnioski na najbliższą przyszłość, — podszedł min. Zawadzki zarówno bez optymistycznych, jak i bez pesymistycznych kryteriów.

W tem właśnie tkwi pozytywna wartość tego ekspozé, jako „confesio fidei“ — wyznanie wiary finansowej i ekonomicznej, tych, którzy przed przeszło 6-u laty przyjęli na siebie odpowiedzialność za losy państwa, a od 3-ich lat walczyć muszą z następstwami światowego przesilenia gospodarczego.

Najważniejszą wytyczną preliminarza budżetowego, który rząd oddał właśnie do rozpatrzenia ciałom ustawodawczym, jest — jak to z całym naciskiem podkreślił min. Zawadzki, — to, ażeby ten budżet był realny. Realność ta będzie zależała od wysokości, jaką osiągną dochody państwa, i od możliwych do poczynienia oszczędności. „Rząd — oświadcza min. Zawadzki — czynami zaznaczył swą wolę i zdolność dokonywania oszczędności i w dalszym ciągu żadnej sposobności w tym kierunku nie zaniedba.“

Ale na tem nie ogranicza się praca: — Główny swój wysiłek widzi rząd w pracach nad powiększeniem dochodów — mówi min. Zawadzki. Te prace muszą oczywiście odbywać się w ramach ogólnej sytuacji państwa.

Jak się ta sytuacja przedstawia? W roku bieżącym konjunktura światowa miała jeszcze tendencję zniżkową, depresja jeszcze się pogłębiała. Ale są już widoczne pewne zaczątki stabilizacji gospodarczej. Zaniżować można a docznie i upokojenie na najważniejszych rynkach pieniężnych pewną poprawę w płynności instytucji kredytowych, mniejszy odływ wkładów. Poraz pierwszy od szeregu lat nadmiar pieniądza krótko terminowego zaczyna przenikać na rynek kapitałowy. Również i kurczenie się międzynarodowych obrotów handlowych zostało już poniekąd zahamowane.

A teraz: — jak wobec tej diagnozy ogólnej wygląda sytuacja Polski?

Potrafiliśmy — oświadcza min. Zawadzki — uniknąć ujemnych skutków przesilenia. A z wdzięczamy to zarówno temu, żeśmy mniej od innych korzystali z zewnętrznych kredytów, jak i temu, że stosowaliśmy konsekwentnie i wytrwale pewne ustalone wytyczne. A mianowicie: — nie ulegliśmy złudzeniu, że potrafimy wytworzyć własną, niezależną od światowej, dobrą konjunkturę. — nie pokładaliśmy wszystkich nadziei w obcej pomocy, lecz staraliśmy się oprzeć o własne siły.

Od chwili, kiedy stwierdzone zostały trudności finansowe, rząd poszedł w kierunku stworzenia od wewnątrz siły przeciwdziałania się trudnościom, odcięcia się od kryzysu światowego drogą oszczędności, drogą obniżenia poziomu życia państwowego, społecznego i prywatnego do realnych naszych możliwości. Na rezultatach tej pracy opiera rząd obecny swe nadzieje na stabilizację stosunków i na dalszą przyszłość.

To też stwierdził min. Zawadzki kategorycznie w trybunie sejmowej: — rząd przeciwnie się stanowczo wszelkim pomysłom szukania środków zaradczych w zmianie podstaw naszego obiegu pieniężnego — czyli w inflacji lub dewaluacji. Niezachwiane utrzymanie naszej waluty — to kategoryczny nakaz polityki finansowej rządu.

„Dziś — oświadczył min. Zawadzki

w Sejmie, — w czwartym roku kryzysu światowego, mogę z tego miejsca z radością i dumą stwierdzić, że jedna z podstaw naszego życia gospodarczego, nasza instytucja emisyjna trwa niewzruszona.“

Ale nietylko ona. Również i „główne elementy naszej struktury finansowej mamy nienaruszone“, a więc zarówno Bank Polski, jak i Poczta i Kasę Oszczędności, banki państwowe i główne banki prywatne. Mamy zatem niezbędne podstawy do odbudowy rynku finansowego, zwłaszcza kiedy umiarkowane oprocentowanie podniesie pewność kredytów.

Jaki jest wpływ tej sytuacji na kwestię budżetową?

Musimy się liczyć — powiada minister skarbu — z pewnym deficytem. O ile będzie on niewysoki, da się go pokryć z rezerw skarbowych, wynoszących ponad 236 milionów złotych. Gdyby zaś to nie starczyło, zapowiada minister skarbu dwie ewentualności: — trzeba by się uciec do dalszych oszczędności — albo też, w razie poprawy konjunktury, do operacji kredytowej, której forma oczywiście w danej chwili jeszcze nie daje się sprecyzować.

Oto ostateczne wnioski, do których dochodzi rząd, przedkładając Sejmowi do rozpatrzenia przyszłoroczny budżet.

Rzetelny dorobek sześćdziesięciu lat pracy Min. Zaleski ustąpił w pełni sukcesów i uznania

Wiadomość o ustąpieniu p. Augusta Zaleskiego ze stanowiska ministra spraw zagranicznych wywołała żywe poruszenie w szerokich kręgach opinii publicznej. Oczywiście nie dlatego, by wraz z ustępującym ministrem miał tracić aktualność reprezentowany przezeń kierunek polskiej polityki zagranicznej, lecz po prostu z przyczyny szerokiej sympatii, jakimi cieszył się p. Zaleski w społeczeństwie, a także ponieważ po raz pierwszy zdarzyło się w Polsce, by jeden i ten sam mąż przez sześć i pół lat bez przerwy stał na wysokim posterunku ministerjalnym.

Odechodzi przecież jedyny minister, którego nominacja nosi datę 15 maja 1926 roku. Ma to więc i swoją uroczliwą stronę.

Jeśli mowa o polityce zagranicznej i jej kierownikach, należy przypomnieć, że jest ona przedmiotem osobistego i czujnego zainteresowania Marszałka Piłsudskiego, parokrotnie publicznie przezeń stwierdzonego. Pokąd więc zainteresowanie to trwa, niezależnie od zmian

na stanowisku ministra spraw zagranicznych, może być mowa tylko o jednej polityce. Tej polityce, której wyraz zewnętrzny dawał zawsze minister Zaleski w deklaracjach publicznych i w praktycznej codziennej pracy, lecz której watek snuty był na długich jego konferencjach w Belwederze i na Zamku.

Powody, dla których obecnie kontynuowanie tej pracy powierzone zostało Józefowi Beckowi, człowiekowi, który nie wyrósł nagle na widowni politycznej z niebytu lub zakulisowej intrygi parlamentarnej, lecz od szeregu lat przy boku Marszałka zaprawiał się do powierzonego mu zadania — powody te są zaisie nader ludzkie i wiele proste.

Wprawdzie społeczeństwo mało wnika w technikę pracy swoich ministrów i nie czuje potrzeby współznieć ich losowi. Niemniej przecież rozumnie dobrze, że jeśli każda praca wyczerpuje powoli siły ludzkie, to tem więcej wysiłek umysłu nad obroną interesów Polski w dzisiejszej światowej gmatwaninie sprze-

Harcerze polscy w „Jamboree 1932“

W Związku Harcerstwa Polskiego odbyło się posiedzenie specjalnej komisji, powołanej dla przygotowania udziału harcerzy polskich w wielkim przyszłorocznym zlocie skautów t. zw. „Jamboree 1932“, który odbędzie się pod Budapesztem. W zlocie tym weźmie udział około 15.000 skautów ze wszystkich części świata. Postanowiono, że z Polski wyjedzie na zlot 1.500 harcerzy pod komendą naczelnika głównej kwatery męskiej, sędziego Olbromskiego. Obecnie opracowywane są bliższe szczegóły udziału Polski w tym wielkim zjeździe skautowym.

Upadłość w Niemczech

Według danych niemieckiego urzędu statystycznego, ogłoszono w październiku r. b. 459 upadłości i wszczęto 262 sądowych postępowań ugodowych. Odpowiednie cyfry za wrzesień r. b. wynosiły 480 względnie 306.

Nowy balonik w walce z Pomorzem

Propaganda niemiecka a Wisła

W rozbudowanej do absurdu propagandzie niemieckiej, skierowanej na ziemię pomorską, Niemcy starają się wyzyskać wszelkie środki i wszelkie argumenty. Ostatnio przypuścili atak, mający na celu osłabienie argumentu, iż Wisła jest naturalną drogą Polski do Bałtyku.

Niemcy powiadają: Polska wybudowała magistralę węglową, łączącą Śląsk z Gdynią, stwarzającą przez to groźną konkurencję dla żeglugi i wykorzystania drogi wodnej Wisły. Dalej „stwierdza się“, że Polska dotychczas nie albo prawie nie zrobiła w dziedzinie uregulowania Wisły. Wobec tego, sumując te dwa fakty, propaganda niemiecka uważa, że ten rzekomo ważny argument istnienia Pomorza polskiego, jakim była sprawa Wisły, odpada.

Tego rodzaju punkt widzenia nie wymaga specjalnej dyskusji. Jest on więcej niż naiwny. Jeśli w chwili obecnej nastąpiło zaniedbanie

Wisły ze strony polskiej, to przede wszystkim składa się na to stosunek Gdańska do Polski, który — zamiast wiązać się gospodarczo z Polską, jako swym naturalnym obszarem ciężenia — stara się w myśl poleceń z Berlina, zakorkować Polskę ujście Wisły, a tem samem zmusza ją do otwierania sobie innych dróg dostępu do morza. Twierdzenie, że „tylko“ droga naturalna Wisły uzasadniała dostęp Polski do morza jest tylko naciąganiem argumentu. Obracanie zaś przeciwko nam fakt, iż mimo wszelkich przeszkód ze strony Gdańska potrafiliśmy znaleźć ujście dla naturalnego parcia Polski do Bałtyku jest sprzeczne z najprymitywniejszym zdrowym rozsądkiem i może być tylko przykładem rozpaczliwego poszukiwania argumentów przez propagandę niemiecką dla podtrzymania choć cienia słuszności ich ataków przeciwko polskiemu Pomorzu.

Trudności gospodarcze w Czechosłowacji

Ekspozé budżetowe premiera Malipetra

W dniu 3 listopada nowy gabinet przedstawił się parlamentowi, przyczem premier Malipeter wygłosił w obu izbach przemówienia, w których wskazał na wstępnie, że nowy rząd powstał z tej samej większości parlamentarnej, co poprzedni. Nowy gabinet staje przed coraz bardziej piętrzącymi się trudnościami gospodarczymi, wywołanymi przez zaburzenia w światowych stosunkach gospodarczych. Najważniejszym zadaniem w tej chwili jest utrzymanie równowagi finansów państwowych. Ponieważ siła płatnicza obywateli jest już w najwyższym stopniu obciążona, trzeba się gnać do może nawet bardzo radykalnych oszczędności. Przygotowany na rok 1933 preliminarz budżetowy wykazuje po stronie wydatków 9.177 milionów koron, po stronie dochodów nieco ponad 8 miliardów, nie dóbór wynosić będzie zatem 1.150 milio-

nów koron. Tę sumę musi się w wydatkach zaoszczędzić. Ponieważ nie można poczynić tych oszczędności w pozycji wydatków rzeczowych, konieczne jest przeprowadzenie oszczędności w wydatkach osobowych, co uczynione zostanie w drodze specjalnej ustawy, mającej obowiązywać w ciągu dwóch lat, o zniesieniu plac pracownikom państwowym z równoczesnym rozciągnięciem tych obniżek na pracowników przedsiębiorstw państwowych i samorządów. W dalszym ciągu zapowiada premier, że rząd dążyć będzie do podniesienia płynności na rynku i potaniaenia kredytu.

W zakresie polityki zagranicznej premier oświadczył, że pozostaje ona bez zmiany i dążyć będzie do ochrony i utrzymania pokoju oraz porozumienia narodów, zarówno politycznego, jak i gospodarczego.

ności, wśród nieustannej burzy i zawieruchy, niewątpliwie wymaga ciągłej świeżości energii i czujności, pochłaniając ją zarazem. Nie naturalniejszego nad subiektywne uczucie potrzeby odpoczynku psychicznego u człowieka, który przez sześć i pół lat żył w napięciu sił umysłowych. Oto powód prośby p. Zaleskiego o złuzowanie go.

Z okazji jego ustąpienia nie musimy bynajmniej pisać nekrologu politycznego. Przeciwnie, p. Zaleski schodzi — na krótki zapewne czas — z posterunku służby państwowej w pełni sukcesów i uznania.

Trzeba bowiem podnieść z radością, że dzięki osobistym zaletom jest on pierwszym politykiem polskim, który wybudował sobie w świecie mocną i nader korzystną pozycję, wokół której skupia się szacunek i uznanie zarówno zawodowej dyplomacji światowej, jak i opinii politycznej. Wypada podkreślić, że jeśli z jednej strony w znacznej mierze p. Zaleski zawdzięcza to publicznie podkreślanemu przez Marszałka jego zaufaniu, to z drugiej także i osobistej dżentelmenerii, z jaką zawsze akcentował lojalność i szacunek dla największego Męża swej ojczyzny.

Nie zrozumielibyśmy tajemnicy powodzenia ustępującego ministra, gdybyśmy nie podkreślili właśnie jego wysokiej dżentelmenerii. Pozostaje bowiem prawdą niezbitą, że tylko prawda i rzetelność metod zapewnia pracy polityka długotrwały sukces i zdobywa mu szacunek powszechny. Posiadając go zaś, polityk, niezależnie od zajmowanego stanowiska, jest walorem ważącym na życiu publicznym.

Walor reprezentowany przez p. Zaleskiego będzie jeszcze nieraz potrzebny Polsce i dobrze, że go w naszym dorobku państwowym posiadamy.

Tajemnicza afera szpiegowska

Szwajcarska agencja telegraficzna donosi o zaarrestowaniu czterech osób, wśród których znajduje się agent obcego, a niewymienionego państwa, które w kantonie Tessinu, graniczącym z Włochami, śledziły zagranicznych zbiegów politycznych i starały się kompromitować ich, podrzucając im materiały wybuchowe. Zamiarem tych osób było ściągnięcie podejrzenia udziału zbiegów w zamachach politycznych.

Upadłości bankowe w St. Zjedn.

Donoszą z New Yorku, że w ciągu października zamknięto w Stanach Zjedn. ogółem 67 banków, wobec 65 we wrześniu r. b., 85 w sierpniu r. b., oraz 102 w lipcu b. r. Jak widać z powyższego, rynek pieniężny Ameryki wciąż jeszcze nie jest usanowany, jednakże w ostatnich miesiącach daje się zauważyć na tym odcinku dość znaczna poprawa, co w pewnej mierze przypisać należy akcji interwencyjnej Reconstruction Finance Corporation. Polepszenie sytuacji bankowej uwydatnia się szczególnie silnie, jeżeli porówna się ją z okresem roku poprzedniego. W październiku ub. r. zamknięto bowiem w U. S. A. 512 banków, a w ciągu pierwszych 10 miesięcy ub. r. 1053 (1100 w r. b.).

Na zakręcie dziejów Rzeszy

Wybory niemieckie

W niedzielę, dnia 6 listopada odbędą się w Niemczech wybory do Reichstagu.

Może nigdy jeszcze nie było tak trudno zgadnąć jaki będzie ich wynik. Wszelkie logiczne rozumowania bowiem i przewidywania, oparte na pewnych realnych danych są zupełnie nieistotne i bezcelowe jeśli chodzi o obecny stan umysłów w Niemczech.

W KOTLE WYBORCZYM.

Przypatrzmy się tylko mozaice list kandydatów, a będziemy mieli prawdziwy obraz rozbicia społeczeństwa niemieckiego. Oto listy, jakich dotychczas świat nie widział: „stowarzyszenie małych kupców i poszkodowanych inflacją”, „partja zubożonego stanu średniego”, „bojowe stowarzyszenie robotników i chłopów”, „partja gospodarstwa narodowego wolnego od kryzysu”, „jednolity front wszystkich sił twórczych”, „ruch sprawiedliwości”, dalej „niemiecka partja przydatna”, „niemiecka partja cesarska”...

Wszystkie te ugrupowania nie mają najmniejszej racji bytu i ani jedno z tych stronnictw nie uzyska mandatu i przypuszczają należy, że po to tylko wysuwają swą kandydaturę, aby kilka jednostek mogło popisywać się swym krasomówstwem na zgromadzeniach wyborczych. W rzeczywistości w walce o władzę wchodzi w rachubę jedynie hitlerowcy, socjalni demokraci, centrum, komuniści, niemieccy nacjonalści i niemiecka partja ludowa. Wszystkie inne stronnictwa znajdują się na fałszywym planie.

SŁABA PARADA REKLAMY.

Zgromadzenia wyborcze odbywają się tak w Berlinie jak i na prowincji codziennie, a e nie wzbudzają tego wrażenia, jak czwiej. Również udział publiczności na tych popisach krasomówców jest znikomy.

Słupy reklamowe na ulicach już tyle nie krzyczą. Zalecają przechodniom papie rosę, pastę do zębów, brzytwy i tylko wyjątkowo gdzieśgdzie oznajmiają, że zbliża się walka wyborcza. Na jednym z ataków hitlerowskich widnieje retoryczne zapytanie pod adresem nacjonalistów niemieckich: Gdzie byliście w fatalnym roku 1918? a po tem zaraz odpowiedź: „w myślej norze”. Nacjonalści odpowiadają zupełnie bez osłonek: „Nie, nie byliśmy w myślej norze, ale narodowych socjalistów wcale jeszcze nie było”. O udział w wojnie światowej b'ją się obecnie wszystkie niemieckie partje i to tak zawzięcie, jakoby to właśnie było najważniejsze. Anonimowy komitet (nie jest wykluczeniem, że chodzi tu o „partję przydatną”) rozlepił na rogach ulic plakaty, które przedstawiają tonącego nieznanego nieszczęśliwca, który na nogach i rękach ma żelazne kule, symbolizujące partje polityczne i który resztkami się chwytają pasa ratunkowego, na którym widnieje napis: „Hindenburg”.

Ubóstwo agitacji plakatowej ma swą przyczynę w finansowym kryzysie wszystkich partji.

Niektóre stronnictwa nie zapłaciły jeszcze kosztów poprzednich wyborów. Niemieckie drukarnie, które same grzęzną w długach nie mogą już kredytować. Pozosta je tylko agitacja za pośrednictwem prasy codziennej. Zgromadzenia również są tanie a w dodatku można urządzić na nich zbiórki. Na głównych ulicach nagle zaczepia nas pięknie ubrana dama z puszką w napisem: Partja Hitlera prosi o datkę na walkę wyborczą”. Zdaje się to być groteskowe, a przecież tak jest. Również w

Zobowiązania krótkoterminowe Związków Komunalnych

W dniu 3 b. m. odbyła się w komisji uzdrowienia gospodarki komunalnej przy prezisie Rady Ministrów konferencja przy udziale przedstawicieli Związku Miast Polskich, Związku Powiatów R. P., oraz Związku Gmin Wiejskich R. P., poświęcona sprawie konwersji krótkoterminowych zobowiązań związków komunalnych.

Konferencji przewodniczył prezes komisji, min. Jaroszyński. Przedstawiciele związków samorządowych przedstawili opinie tych związków w zakresie konwersji zobowiązań.

ten sam sposób i komuniści zbierają fundusze wyborcze. Zebracy, którzy siedzą pod murami kościołów zwracają z powodu takiej konkurencji.

CO BĘDZIE PO 6-TYM LISTOPADA?

Korespondent jednego z pism paryskich zamieszcza charakterystyczny wywiad na temat wyborów z pewnym bardzo kompetentnym wysokim urzędnikiem Rzeszy. Oświadczył on co następuje: „Najważniejszą rzeczą jest wiedzieć, co będzie po szóstym listopada! Nie chcę czynić przewidywań odnośnie do ludzi. Ludzie w tym kraju małe teraz mają znaczenie. Opozycja

w parlamencie i opozycja w partjach polega przede wszystkim na różnicy zdań osobistych pomiędzy przywódcami. Walka nie roznamiętnia opinii publicznej. Tłum przejmując się kryzysem i wrażliwy jest także na sentyment narodowy. Panuje przekonanie, że parlament jest bezsilny. Otóż von Papen rządzi naprzekór parlamentowi a na ród niemiecki nigdy nie był przeciwnikiem autorytetu”!

Innemi słowy — konkluduje dziennikarz francuski — naród niemiecki dojrzał do dyktatury.

O słuszności tych przewidywań przekonamy się jutro.

Z teki karykaturzysty

Polega brytyjska zaczyna się chwiać

Ich metody

Nawet uroczystości religijnej nie uszanują

Podniosłe uroczystości religijne w Poznaniu w dniu odsłonięcia Pomnika Wdzięczności zakłóciły, jak donosi „Dziennik Poznański” pewne zgrzyty, które świadomie i celowo wywołały znane ze swoich ciągłych demonstracji czynniki mianowicie stronnictwo narodowe wspólnie z byłymi członkami rozwiązanej OWP. Grupa tych demonstrantów ustawiła się z transparentem „Stronnictwo Narodowe” naprost pomnika tak, że wzniesiony transparent wytwarzał złudzenie, iż mrowie ludzi za transparentem to wszystko zwolennicy Str. nar. Nie koniec na tem. Po ukończeniu uroczystości grupa demonstrantów zaczęła krzyczeć „Niech żyje OWP”. Tłum w tym samym czasie wnosił okrzyki „Niech żyje” na cześć odjeżdżającego ks. Prymasa,

a zbieżność tych zdarzeń posłużyła „Kurjerowi Poznańskiemu” do stwierdzenia, że manifestowano gremjalnie na rzecz OWP.

Okolo dwustu młodzieńców b. OWP starało się następnie, idąc z falą rozchodzących się tłumów, „robić” pochód demonstracyjny. Oczywiście budzić to musiało niesmak i przykre refleksje.

Niestety — kończy „Dziennik Poznański” swe uwagi — i odsłonięcie pomnika Serca Jezusowego nie odbyło się bez zgrzytów”.

Fakty powyższe przytoczone mówią same za siebie. Partyjniacy transparentowi nie uszanują a nawet podniosła manifestację religijną chcą wykorzystać do swych partyjnych celów. To są stałe ich metody we wszystkich dziedzinach życia.

Dochody i wydatki Min. Spraw Zagr.

Posiadamy 6 ambasad, 28 poselstw i 108 konsulatów

Budżet ministerstwa spraw zagranicznych na rok 1933-34 zamyka się w ramach 14 milionów 562 tysięcy 200 zł. dochodu i 43.296.000 zł. wydatków. Na dochody ministerstwa spraw zagranicznych składają się wpływy ze sprzedaży wydawnictw M. S. Z., makulatury, przedmiotów niezdatnych do użytku w zarządzie centralnym w wysokości 12.000 złotych, dochody z nieruchomości zagranicą, administrowanych przez M. S. Z. w wysokości 25.000 zł. Jednakże głównym źródłem dochodów ministerstwa spraw zagranicznych są opłaty konsularne. Suma z tego tytułu przewidziana w preliminarzu budżetowym wynosi 14.510.000 zł., podczas, gdy w wykonaniu budżetu na rok 1931-32 wyniosła ona 9.918.058 zł.

Wydatki tego ministerstwa w preliminarzu budżetowym podzielone zostały na 5 działów: zarząd centralny — 4.084.000 zł. (budżet 1932-33 — 4.182.000), biuro komisarza generalnego Rzplitej w Gdańsku

— 1.385.000 (1.449.000), urzędy zagraniczne — 26.360.000 (27.667.000), instytucje międzynarodowe, komisje i rokowania — 2.507.000 (3.092.000), fundusze specjalne — 8.960.000 (8.960.000). Na fundusze specjalne składa się fundusz dyspozycyjny w wysokości 4.700.000 i fundusz propagandowy — 4.260.000.

Oczywiście największym pozyskaniem ministerstwa spraw zagranicznych są wydatki przeznaczone na uposażenia. I tak w zarządzie centralnym wynoszą one — 1.834.000, a w urzędach zagranicznych — 25.106.000 zł.

Udział Polski w kosztach instytucji międzynarodowych wynosi ogółem 1.686.000, w tem sekretariat Ligi Narod. — 1.000.000 złotych, Wysoki Komisarz Ligi Narodów w Gdańsku — 190.000 zł., stały trybunał rozjemczy w Hadze — 10.000, międzynarodowa komisja rzeki Odry — 6.500, międzynarodowa komisja żeglugi powietrznej — 15.000, komisja mieszana i trybunał rozjem

czy na Śląsk — 450.000, wreszcie polsko-niemiecko-gdański Sąd Rozjemczy do Spraw Tranzytowych w Gdańsku — 14.500 zł.

Budżet ministerstwa spraw zagranicznych przewiduje ogółem 1412 urzędników, licząc w tem centralę, biuro komisarza Rzplitej w Gdańsku, oraz służbę zagraniczną. W tej liczbie znajduje się 30 urzędników innych ministerstw. Należy dodać, że jeśli chodzi o zarząd centralny i biuro komisarza generalnego w Gdańsku, to liczba etatów w porównaniu do roku 1932-33 została bez zmian. Natomiast w urzędach zagranicznych ogólny etat zmniejszył się w porównaniu do tego okresu budżetowego o 20 stanowisk etatowych, oraz 20 stanowisk kontraktowych.

Wreszcie ciekawym jest zaznaczenie, że posiadamy 6 ambasad, 28 poselstw, 56 konsulatów zwykłych i 52 konsulaty honorowe.

Dalszy wzrost złota w Banku Polskim

Ostatnia dekada października przyniosła dalszy wzrost zapasu złota o 650 tys. zł. do kwoty 493,5 milj. zł, zaś pieniądze i należności zagranicznych zaliczonych do pokrycia o 644 tys. zł, czyli do sumy 36,4 milj. zł. Ogólne pokrycie kruszcowo-walutowe wzrosło więc o 1,3 milj. zł. Pieniądze i należności zagraniczne niezaliczone do pokrycia zmniejszyły się o 5,9 milj. zł, wynosząc 103,2 milj. zł. Portfel wekslowy wzrósł nieznacznie, gdyż tylko o 13,1 milj. zł i wynosi 602,8 milj. zł. Również wzrosły pożyczki zastawowe i wynoszą 111,2 milj. zł, a więc o 3,3 milj. zł więcej niż w poprzedniej dekadzie. Dług skarbu państwa pozostał bez zmiany. Inne aktywa wzrosły o 12,3 milj. zł, podnosząc się do kwoty 183,6 milj. zł. W pasywach znacznie obniżyły się natychmiast płatne zobowiązania, wynosząc 130,4 milj. zł wobec 180,0 milj. zł na 20 października. Obieg biletów bankowych wzrósł o 68,8 milj. zł i wynosi 1.062,5 milj. zł. Pokrycie kruszcowo-dewizowe obiegu i natychmiast płatnych zobowiązań obniżyło się z 45,04% w dn. 20. X. do 44,42% na koniec miesiąca ub., przekraczając normę statutową o 4,42%. Pokrycie wyłącznie złotem obniżyło się z 41,99% do 41,37%, czyli wynosi o 11,37% ponad normę statutową, pokrycie zaś złotem samego tylko obiegu z 49,60% do 46,45%.

Nowy dyrektor Państw. Banku Rolnego

W związku z objęciem urzędu podsekretarza stanu w ministerstwie rolnictwa i reform rolnych przez dyrektora Państwowego Banku Rolnego p. Karola Kasińskiego, stanowisko to zostało powierzone p. Józefowi Radwanowi, p. podsekretarzowi stanu w ministerstwie reform rolnych.

Badanie lekarskie młodocianych robotników

Ogólnopństwowy Związek Kas Chorych opracował projekt nałożenia na wszystkie Kasy Chorych obowiązku przeprowadzania badań lekarskich młodocianych robotników. Wszystkie orzeczenia, dotyczące młodocianych, mają być kierowane nie do fabryk, lecz bezpośrednio do inspektorów pracy, którzy na zasadzie opinii lekarskich wydawać będą zezwolenie lub zakaz pracy.

Celem kierowania na badania lekarskie młodocianych robotników, niezarejestrowanych w inspekcji pracy, inspektorzy zabiegają o dostarczenie im wykazu tych pracowników w izbach rzemieślniczych, szkołach, cechach, Kasach Chorych i t. d.

Badania lekarskie objąć mają nie tylko młodocianych robotników, zatrudnionych w przemyśle, lecz również w rzemiośle i handlu.

Nauka w pracy dla Pomorza

III Naukowy Zjazd Pomoroznawczy w Poznaniu

Jedną z najdotkliwszych pozostałości półtorawiekowych rządów pruskich na Pomorzu jest rozdział własności ziemskiej między ludnością polską i niemiecką. Pod tym względem istnieją tak rażąco rozbieżności, że niepodobna przeżyć nad nimi do porządku. Dzięki systematycznej polityce rządu pruskiego własność ziemska, która w czasie pierwszego rozbioru Polski znajdowała się niemal wyłącznie w ręku polskim, obecnie znajduje się pod przemożnym wpływem niemieckim. Dość stwierdzić, że gdy na głowę ludności niemieckiej na Pomorzu przypadało według spisu z r. 1921 — 1,9 ha, to na głowę ludności polskiej zaledwie 0,28 ha, a więc prawie siedem razy mniej, podczas gdy ludność polska wynosi 90 proc. ogółu ludności naszego województwa, a ludność niemiecka tylko 10 proc.

Zbadanie więc zagadnienia posiadania ziemi na Pomorzu, jest kwestią palącą. Słusznie więc zrobił II. Naukowy Zjazd Pomoroznawczy, który odbył się w dniu 3 maja zeszłego roku w Toruniu, naznaczając jako temat następnego Zjazdu zagadnienie stanu posiadania ziemi na Pomorzu. Przy organizowaniu jednak tego zjazdu okazało się, że temat jest za rozległy, by móc go wyczerpać na jednym zjeździe. Z tego powodu postanowiono zagadnienie rozdzielić na dwa zjazdy. Jeden miał zajmować się omówieniem zagadnień historycznych i prawnych stanu posiadania ziemi na Pomorzu, drugi zaś pozostałymi zagadnieniami: geograficznym, statystycznym, gospodarczym, programowym. Pierwsza część zagadnień była przedmiotem III. Naukowego Zjazdu Pomoroznawczego, który odbył się w ubiegły poniedziałek w Poznaniu. Druga część będzie przedmiotem IV. Zjazdu, który ma się odbyć w roku przyszłym w Toruniu w związku z uroczystościami jubileuszowymi miasta Torunia.

70 przedstawicieli nauki na zjeździe

Organizacja Zjazdu poznańskiego znajdowała się w ręku Komitetu Wykonawczego, na którego czele stoi rektor Uniwersytetu Poznańskiego prof. dr. St. Pawłowski. Techniczną stroną zjazdu zajmował się Związek Obrony Kresów Zachodnich w Poznaniu, naukowe zaś kierownictwo znajdowało się w Instytucie Bałtyckim w Toruniu.

Zjazd poznański był bardzo licznie obsesany. Przybyło nań około 70 przedstawicieli instytucji naukowych i pracowników naukowych, wśród nich delegat Akademii Umiejętności prof. Nitsch, delegat Uniwersytetu Warszawskiego prof. Sobieski, delegat Kasy im. Mianowskiego prof. Rutkowski, profesorowie Uniwersytetu Poznańskiego i towarzyszy naukowych z Poznania, Śląska i Pomorza. Nie brakło też przedstawicieli władz państwowych: Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, Ministerstwa Oświaty, Generalnego Komisarza w Gdańsku, Głównego Urzędu Statystycznego, Województwa Poznańskiego i Pomorskiego, oraz Urzędów Ziemskich z Poznania i Grudziądza. Z Pomorza obecni byli starosta krajowy Łącki, wicewojewo-

da dr. Seydlitz, prezes Donimirski, prezes Urzędu Ziemskiego Strzeszewski, delegat Pomorskiej Izby Rolniczej naczelnik Jacyna, nadto dr. Steinborn, O. Szołdrski, dyr. Mocarski, dyr. Olech, sędzia Pietrykowski, prof. Münnich i in. Ponadto w Zjeździe wzięli udział gen. dyw. Osieński, gen. Paślowski, dowódca O. K. 8, b. wiceminister Kożuchowski, kurator Pollak, prezydent miasta Poznania Ratajski.

W gmachu dawnego komisji kolonizacyjnej

W niedzielę, 30 października odbyło się w Kole Towarzystwie w Bazarze zebranie towarzyskie. Właściwe obrady zaś rozpoczęły się w poniedziałek rano w sali Śniadeckich w Collegium Medicum, dawniej siedzibie Komisji Kolonizacyjnej. Słusznie podkreślił przewodniczący Zjazdu dr. prof. Pałowski owe symboliczne znaczenie faktu, że Zjazd, zajmujący się zagadnieniem posiadania ziemi odbywa się w tym samym budynku, skąd wychodziły największe zamachy na polski stan posiadania ziemi. Po zagajeniu przez przewodniczącego i wyborze prezydium honorowego uchwalono wysłać depesze powitalne do p. Prezydenta Rzeczypospolitej i pana Ministra Oświaty, poczem sekretarz Komitetu Wykonawczego dyr. Borowik odczytał sprawozdanie Komitetu.

Sprawy niemieckiego osadnictwa

Część naukowa Zjazdu dzieliła się na dwie części: pierwsza poświęcona była omówieniu historii stanu posiadania ziemi na Pomorzu ze szczególnym uwzględnieniem sprawy niemieckiego osadnictwa, druga zaś poświęcona była przedstawieniu strony prawnej tego problemu.

W części historycznej przedłożone zostały następujące referaty: Dr. K. Górskiego z Poznania „Zarys dziejów osadnic-

stwa na Pomorzu”, Ks. A. Mańkowskiego „Kilka uwag o osadnictwie niemieckim na Pomorzu w okresie wojen szwedzkich”, dr. K. Jeżowej z Gdańska „Stan własności niemieckiej na Pomorzu w latach 1774-1894” dr. Wojtowskiego z Poznania „Działalność Komisji Kolonizoc.” i dr. Lutmana z Torunia „Emigracja Niemców z Pomorza w okresie powojennym”. Referat generalny działy historycznej objął prof. dr. K. Tymieniecki.

Zarówno w referatach, jak i w dyskusji zwrócono uwagę przede wszystkim na zaniedbania naszej nauki w dziedzinie osadnictwa niemieckiego na Pomorzu i niewyżyskanie dostępnych źródeł i materiałów, znajdujących się w archiwach Torunia, Pelplina, Włocławka, Warszawy, Gdańska i Królewca. Wskutek tego rozpowszechnione są w literaturze twierdzenia niemi, które naogół są oparte na powierzchownej znajomości przedmiotu i generalizacji pojedynczych faktów, nieraz zaś są świadomie nieprawdziwe. Do takich nieprawdziwych twierdzeń nauki niemieckiej należy poglądy, jakoby kolonizacja niemiecka na Pomorzu zaczęła się już w 12-tym wieku. Tymczasem bliższe badania wykazują, że Pomorze w wiekach średnich leżało poza główną falą niemieckiej kolonizacji, która szła przeważnie przez Śląsk, a częściowo i przez Wielkopolskę, zostawiając Pomorze na uboczu. Jedynie w miastach osiadał Niemcy, wieś jednak zarówno w czasach krzyżackich (z wyjątkiem okręgu Kosznejdów) za sadniczo nie była przedmiotem osadnictwa masowego. W dotychczas rozpowszechnionem twierdzeniu zachodzi nieporozumienie, wynika z tego, że utożsamia się fakty nadawania prawa niemieckiego z osadnictwem niemieckim, co jest widocznym błędem.

Zabór pruski i polityka kredytowa

Stan posiadania ziemi na Pomorzu uległ skomplikowaniu przez reformację, kiedy poza wypadkami osadnictwa niemieckich i holenderskich kolonistów niejednokrotnie i tubylcza ludność, o ile pozostała przy protestantyzmie, ulegała germanizacji. O właściwym jednak napływie Niemców na Pomorzu za czasów polskich nie można mówić. W okresie przedrozbiorowym nawet miasta nigdy niemieckie ulegały polonizacji. W chwili pierwszego rozbioru Pomorze była krajem polskim, a własność ziemska niemal wyłącznie znajdowała się w rękach polskich. Dopiero zabór pruski i systematyczna akcja osadnicza zapoczątkowana przez Fryderyka II, a prowadzona ze wzmoczoną siłą po powstaniu listopadowym, dokonała przeobrażenia w stanie posiadania ziemi. Celowa polityka kredytowa, upośledzająca Polaków, doprowadzała ich do ruiny i zmuszała do wyzbywania się ziemi. Ta polityka w latach 1850-1860 dokonała większych spustoszeń w polskim stanie posiadania, niż cała działalność Komisji Kolonizacyjnej.

Sztuczny charakter niemieckiego osadnictwa

W ten sposób własność ziemską na Pomorzu dostała się w ręce niemieckich przy-

byszów, dla których stała się przedmiotem handlu i doraźnych korzyści. Że niemieccy właściciele ziemscy nie byli przywiązani do ziemi, świadczą fakty ciągłego jej przechodzenia z rąk do rąk, tak, że własność ziemska niemiecka rzadko tylko pozostawała przez dwa pokolenia w ręku jednej rodziny. A sztuczny charakter niemieckiego osadnictwa na Pomorzu wykazał okres powojenny, kiedy to Niemcy na pierwszą wieść o traktacie wersalskim masowo zaczęli opuszczać Pomorze, jeszcze przed przybyciem władz polskich. Obliczenia wykazują, że na około 300.000 Niemców, którzy do roku 1931 opuścili Pomorze, 70 proc. opuściło jeszcze przed objęciem Pomorza przez Polskę, a i ta emigracja, która odbyła się za czasów polskich miała charakter dobrowolny, gdyż przeważną jej część stanowili optanci, opuszczający Polskę głównie w pierwszym trzyleciu naszych rządów.

Zagadnienie prawne

Druga część naukowa Zjazdu poświęcona została omówieniu zagadnień prawnych. W tej części przedstawione zostały referaty prezesa K. Kierskiego z Poznania „Podstawy prawne osadnictwa polskiego”,

prezesa A. Okołowicza ze Stanisławowa „Obecne prawodawstwo osadnicze niemieckie na pograniczu” i dyr. A. Kotużyńskiego z Poznania „Podstawy prawne „Osthilfe”. Referat generalny tego działu objął prof. dr. Ohanowicz, który omówił całokształt zagadnień prawnych, związanych z obecnym stanem posiadania ziemi na Pomorzu.

Dwa systemy osadnictwa

Referaty i dyskusje omówiły przede wszystkim oba systemy osadnictwa: niemiecki, stosowany przed wojną przez Komisję Kolonizacyjną i obecnie przez stosowanie specjalnej akcji kredytowej i osadniczej na niemieckich kresach wschodnich, oraz obecny polski, opierający się na powszechnych ustawach o reformie rolnej. System niemiecki stosował i stosuje zasadę odrębnego wyjątkowego traktowania oszarów wschodnich. Kontyngent ziemi przeznaczony na osadnictwo gromadzony był i jest na drodze wyjątkowych rozporządzeń, nieraz drogą wywłaszczenia, przy najdalej idącej pomocy państwa dla osadników. System włości rentowej jakkolwiek ograniczał prawo własności osadnika, otaczał jednak go większą troskliwością i opieką. Natomiast w systemie polskim niema wyjątkowego traktowania naszych ziem zachodnich. Obowiązuje tu tasama ustawa, która obowiązuje na terytorjum całej Polski. Osadnicy uzyskują wprawdzie całkowitą swobodę i prawo własności, ale za to zostają zdani na własne siły. Wskutek tego należy przyznać, że niemiecki system osadnictwa był i jest dla interesów państwowych korzystniejszy, niż system polski, który nie zna wyjątkowego traktowania osadnictwa na pewnych terenach. Niemniej i on konsekwentnie wyszyskiwany może oddać polskiemu stanowi posiadania ziemi na Pomorzu usługi.

Dzisiejsze potrzeby Pomorza

Umowa Ekwidacyjna t. zw. wyrównawcza z 31 października 1929 r. zamknęła pewien okres w dziejach polskiego osadnictwa. Faktycznie jednak ona tylko potwierdzała istniejący stan rzeczy na tej ziemi. Osady anulacyjne zostały zaraz w początkach objęcia rządów przez Polskę przejęte, a chociaż pod względem prawnym Polska przegrała w Trybunale Międzynarodowym w Hadze, to jednak skończyło się na zapłaceniu kilkunastu milionów. Choć było to bolesne, jednak było lepszym, niż pozostawienie osadników na Pomorzu. Zrzeczenie się prawa okupu w tej umowie w równawczej oznaczało tylko stwierdzenie stanu faktycznego, gdyż z prawa tego przez cały czas rządów władze nasze korzystały tylko wyjątkowo (w czterech wypadkach!).

Wielki krok naprzód

W dalszym ciągu Zjazdu odczytano sprawozdania poszczególnych instytucji i osób pracujących naukowo z prac w dziedzinie nie Pomorza. Ze sprawozdań tych, których wpływem przeszło 40 z całej Polski, wynika, że nauka polska zainteresowała się żywo zagadnieniami pomorskimi i morskimi, co znachodzi wyraz w szeregu publikacji. W odpowiedniej uchwale Zjazd zwrócił uwagę pracowników naukowych na te dziedziny, które pozostają dotąd zaniedbane.

Następnie wybrano nowy Komitet Wykonawczy w następującym składzie: prof. dr. Stanisław Pawłowski, przedstawiciel Poznańskiego Towarzystwa Nauk, dyr. J. Borowik, dyrektor Instytutu Bałtyckiego, prof. dr. M. Dragan, przedstawiciel Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku, dyr. M. Korzeniowski, dyrektor Zw. Obrony Kresów Zachodnich, przedstawiciel Kasy im. Mianowskiego, który będzie osobno desygnowany, prof. dr. Tymieniecki, przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Historycznego i poseł Jan Dębski, przedstawiciel Lig. Morskiej i Kolonjalnej.

Zjazd poznański stanowi wielki krok naprzód w dziedzinie naszych badań pomorskich. Wykazuje on, że sprawa Pomorza jest przedmiotem systematycznych badań w najrozmaitszych dziedzinach nauki. Społecznościowo pomorskie winno prawdziwą wdzięczność polskiej nauce za tę troskliwość, okazującą jego potrzebom i problemom.

Dr. R. Lutman.

790-LECIE M. TORUNIA.

Handel toruński w wiekach średnich

Handel toruński w wiekach średnich miał charakter wybitnie tranzytowy, głównym zaś przedmiotem tego handlu było sukno. Mówią nam o tem często dokumenty, jakie dochowały się z owych czasów w archiwum miejskim.

W kwietniu 1259 r. otrzymuje miasto Toruń od zakonu płac pod dom targowy wzamian za prawa do młyna, znajdującego się w okolicy miasta. Dom ten miał służyć tym samym celom, co np. Sukiennice krakowskie, więc przede wszystkim sprzedaż sukna. Prawdopodobnie wówczas to, najpóźniej w czasie budowy sukniennicy w r. 1259 Sukiennicy, w których rękach był handel suknem złączyli się w cech. Sukiennice były jedno — względnie dwupiętrową budowlą, wzdłuż ścian której znajdowały się miejsca sprzedażowe, czyli „komory”. Według rejestru czynszowego z około 1330 r. od każdej takiej komory pobierano 2 marky rocznie na Wielkanoc.

Ponieważ w kraju zakonnym tkacko - wel-

niane zawody w XIII. wieku były dopiero w powijakach, sprowadzano więc sukno z zagranicy: cienkie, więc lepsze, pochodzące z Flandrii, grube zaś mogło być sprowadzane z Niemiec, gdzie już z początkiem XIII. w. zaczęto zajmować się tkactwem zawodowo. Przywóz sukna dokonywał się drogą lądową jak i wodną.

Sukno nie przychodziło wówczas na targ w stanie gotowym, tj. w takim, aby mogło przejść zaraz pod nożyce krawieckie. Sukno bowiem pochodzące od tkaczy w przeważnej części z miast pruskich, z wyjątkiem miast zdawna uprzywilejowanych, jak Malbork, Nowemiasto, Kiszpork i kilka innych, bywało dostarczane na targ tylko niestrzyżone. W ten sposób mieli zapewnioną pracę miejscowi rzemieślnicy, specjalnie trudniący się postrzyżaniem sukna t. zw. „postrzyżaczami”. Dopiero rozporządzenie z 26 kwietnia 1419 r. zniosło ten zakaz.

Z przywozem sukna ze zachodu idzie ręka w ręce jego wywóz w głąb Polski. Początku żywego ruchu handlowego między Toruniem a Polską, w przedłużeniu zaś również z Ru-

sią i Śląskiem, należy szukać w połowie XIII w. Poraz pierwszy spotykamy się z sukmem w dokumencie z r. 1286. Mianowicie Władysław Łokietek, mianujący się jeszcze wtedy księciem na Kujawach, pozwala kupeom chełmińskim i toruńskim, powracającym z Rusi, na swobodne przejście przez jego kraj wraz ze sukmem i innymi towarami. Oczywiście, że na tem nie kończą się wzmianki o handlu płótnem, jaki uprawiali Toruńczycy, pośrednicząc tu między Flandrią i Niemcami, później również i Anglią a Polską i krajami, leżącymi poza nią, — owszem są nawet stosunkowo liczne dokumenty, świadczące, że oni to głównie dostarczali tym krajom sukna. Jeden zwłaszcza dokument z 18 kwietnia 1403 r. zasługuje na specjalną uwagę. W nim bowiem wielki mistrz Konrad von Jungingen rozporządza, aby sukno angielskie kupowano li tylko w Toruniu pod karą konfiskaty. W ten sposób otrzymuje Toruń monopol na handel sukmem angielskim. Musiał Toruń być w zażytych stosunkach handlowych z Anglią, kiedy właśnie jemu dostał się ten monopol. Stwierdzają to zresztą inne jeszcze dokumenty.

PHILIPS

szampion
głośników

P. Graebe przeciąga sfrunę

Czyż sądzi, że nie przebierze się miarka

Jak podają dzienniki niemieckie, poseł niemiecki na sejm polski, p. Graebe wystosował do Rady Ligi Narodów protest w sprawie ostatnich zarządzeń władz polskich wobec szkolnictwa niemieckiego. W proteście domaga się Graebe załatwienia sprawy szkolnictwa mniejszościowego niemieckiego w Polsce w trybie postępowania przyspieszonego, gdyż, jak stwierdza, egzystencja i możliwość kształcenia się młodzieży niemieckiej w Polsce jest poważnie zagrożona.

Niejednokrotnie już czelność wystąpienia p. Graebego przekraczała granicę jego obywatelskiej „lojalności” w Polsce. Czyżby jednak nie było wskazane, aby ten „działacz” nie zaprzestał wreszcie swego zawodu oskarżania Polski w Genewie w trybie przyspieszonym, względnie w takim samym trybie nie wpływał na usposobione dziś łaskawie pewne sfery berlińskie, aby wreszcie skończyły z szykanami stosowanymi bez przerwy w sprawie gimnazjum polskiego w Bytomiu. Czasy spisków „Deutschtumsbundu” w Polsce minęły bezpowrotnie i o tem p. Graebe jako jeden z tych, który przywołał dawniej tej działalności odśrodkowej w Polsce powinien zakarbować sobie dobrze w pamięci.

Odstąpienie Niemcom polskich złóż węglowych

Gmina Orzegów na Górnym Śląsku wystąpiła do ministerstwa opieki społecznej z memorjałem w sprawie odstąpienia Niemcom przez kopalnię Gothard polskich złóż węglowych, co miałoby skrócić czas eksploatacji tej kopalni o 20 lat. Odstąpienie tych złóż, przeciw któremu protestuje gmina Orzegów, oparte jest na umowie między rządem polskim a niemieckim, zawartej w r. 1922.

Uwzględnienie postulatów, zawartych w memorjale, będzie o tyle trudne, że polskie władze górnicze muszą zatwierdzić tę transakcję, jeżeli nie staną na przeszkodzie warunki techniczne.

Obliczenie kosztów przesiedlenia urzędników

W związku z wątpliwościami, jakie wynikły przy sposobie obliczania ryczałtu na koszty przesiedlenia funkcjonariuszów państwowych lub zawodowych wojskowych, ministerstwo skarbu specjalnym okólnikiem wyjaśniło zasady obliczania tego ryczałtu.

Ryczałt na przesiedlenie oblicza się według uposażenia przesiedlanego funkcjonariusza w miejscowości, z której zostaje przeniesiony. Przy przeniesieniu ze stolicy należy przy obliczaniu ryczałtu brać uposażenie podwyższone o 10%. Przy przeniesieniach z miejscowości prowincjonalnych, uposażenie bez 10% podwyższenia, a jeśli chodzi o zawodowych wojskowych — uposażenie podwyższone o 2%.

Z Rady Banku Polskiego

Dnia 10 b. m. odbędzie się pod przewodnictwem prezesa dra Władysława Wróblewskiego posiedzenie rady Banku Polskiego, na którym dyrekcja złoży sprawozdanie z działalności Banku w październiku r. b.

Pierwszy transport tranu w Gdyni

W tych dniach na statku norweskim „Jaderen” nadszedł do Gdyni pierwszy transport tranu rybiego w ilości 300 beczek. Tran ten sprowadziła pewna firma norweska, która wynajęła specjalne pomieszczenia w chłodni rybnej, gdzie rozpoczęła przeróbkę tego surowca na tran leczniczy. W tym celu firma owa sprowadziła i uruchomiła odpowiednie maszyny. Transport ten jest pierwszym, który będzie przerobiony na tran leczniczy. Firma norweska, jak się dowiadujemy, zawarła umowę ze związkiem kas chorych na dostawę tranu leczniczego do poszczególnych kas.

ROLNIKU! OAMIĘTAJ

o składkach ogniowych. W razie pożaru nie otrzymasz odszkodowania, jeżeli będziesz zalegał z eskiadka!

Spółdzielczość na ziemiach zachodnich

W przededniu Sejmiku spółdzielni

Zjazdy delegatów Spółdzielni, tak zwane popularnie Sejmiki Spółdzielni, są świętem warstw gospodarczo słabszych, a więc drobnego i średniego rolnictwa, przemysłu, rzemiosła i handlu, jak również pracujących rzesz robotników i urzędników. Wielcy twórcy i przewodnicy ruchu spółdzielczego na ziemiach zachodnich, przede wszystkim te warstwy pragnęły usamodzielniać gospodarstwo i zapewnić im rozwój oraz dobrobyt. Kładąc podwaliny pod przyszły rozwój spółdzielczości postawili sobie jako zadanie: 1) zorganizowanie życia go-

spodarczego wśród najsłabszych warstw ludności polskiej, 2) scementowanie i zespolenie społeczne tych warstw, 3) nauczenie ich oszczędzania i myślenia gospodarczego i 4) gromadzenie najdrobniejszych wolnych kapitałów, aby je użyły produktywnie przez udzielanie pożyczek warsztatom wytwórczym.

Musiły to być zdrowe i rozumne podstawy, bo jak wiemy, przed wojną spółdzielczość z żywiołową siłą ogarnęła od dołu życie gospodarcze i stworzyła odrębny szeroki front ekonomiczny, dzięki któremu społeczeństwo

wielkopolskie zdolne było wygrać bezkwestyjną, ale nieubłaganą walkę z niemiecką polityką eksterminacyjną o polskie ziemie i o polskie dusze. Jest to niezaprzeczone, dziejowa zasługa Patronów Spółdzielni Ks. Ks. Szamarzewskiego, Wawrzyniaka i Adamskiego, że zdołali wykrzesać ze społeczeństwa tyle zrozumienia dla organizacyjnej łączności i zbiorowego wysiłku na polu gospodarczym i narodowym.

Warto dzisiaj te sprawy przypomnieć nie tylko z okazji przededniu Sejmiku Związku Spółdzielni Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu, ale przede wszystkim ze względu na osobliwe podobieństwo dzisiejszego położenia gospodarczego z sytuacją z przed lat 70 i 80, kiedy zaczęto organizować spółdzielnie na ziemiach zachodnich. Gwałtowny wówczas kryzys światowy doprowadził do ruiny rolnictwo polskie. W tym to czasie zaczęto powoływać do życia spółdzielnie polskie, znane dzisiaj pod nazwą Banków Ludowych. Społeczeństwo polskie, widząc w spółdzielniach i w ich Związku Rewizyjnym (Patronat) drogę do odrodzenia gospodarczego, oddało się pod komendę Patronów Spółdzielni i poszło za ich twardym ale zbawiennym programem pracy, oszczędności oraz solidarności narodowej i stanowej.

Warunkiem opanowania dzisiejszej trudności i przywrócenia dobrobytu materialnego jest przewyciężenie szerzącego się przynębnienia duchowego i odzyskanie zaufania do twórczych sił własnych. Tych walorów nie brakło nam nigdy w przełomowych chwilach dziejowych. Dzisiaj, kiedy idzie o zachowanie samodzielności gospodarczej kraju, wszystkie warstwy muszą stanąć w szeregach spółdzielczych i wspólnymi siłami pracować nad lepszym jutrem gospodarstwem. Spółdzielczość jest bowiem najlepszym oparciem dla indywidualnych wysiłków nad poprawą sytuacji gospodarczej i dzięki wypróbowanym zasadom organizacyjnym i metodom pracy pozwoli warstwowi, ekonomicznie słabemu, wybrnąć z obecnych trudności.

Spółdzielczość na ziemiach zachodnich przedstawia dzisiaj poważną siłę gospodarczą. Przy końcu 1931 r. Związek Spółdzielni Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu (Patronat) skupiał w województwach poznańskim, pomorskim i śląskim 485 spółdzielni kredytowych, rolniczo-handlowych, mleczarskich, spożywców, mieszkaniowo-budowlanych, rzemieślniczych, przemysłowych i innych, które zrzeszały łącznie około 270 tysięcy członków, rekrutujących się ze wszystkich warstw. Grupę najliczniejszą stanowią rolnicy, stanowiący 47,8% ogółu członków. Kapitał, którym spółdzielnie obracały w r. 1931 osiągnął sumę prawie ¼ miljarde złotych. Spółdzielnie kredytowe (Banki Ludowe) zgromadziły przeszło 63 milj zł wkładów. Rolnicze spółdzielnie handlowe, t zw „Rolniki”, sprzedały w roku sprawozdawczym przeszło ½ miliona ton towarów, wartości 78 milionów zł. Mleczarnie spółdzielcze zdołały zgromadzić przeszło 117 milj. kg. mleka, za które wypłaciły dostawcom przeszło 17 milionów zł. W pozostałych grupach spółdzielni sprzedaż towarów wynosiła przeszło 27 milj. zł.

Krótki ten przegląd działalności spółdzielni jest świadectwem, że mimo ciężkiego kryzysu spółdzielczość oddaje społeczeństwu nieocenione usługi.

Ovomaltine dla wszystkich.

ZDROWIE I ŻYWOTNOŚĆ można utrzymać od dzieciństwa do starości, jeżeli w każdym domu codziennym napojem jest OVOMALTINA. Ta doskonała odżywka, składająca się z jaj, mleka, cukru i kakao, zawiera w swej skoncentrowanej formie wszystkie składniki odżywcze i witaminy niezbędne dla utrzymania zdrowia. OVOMALTINA czyni każdy napój pełnowartościowym, łatwostrawnym, wpływa dodatnio na system nerwowy, wzmacnia organizm, zaopatrując go w bogaty zapas zdrowia i energii — przyczem dzieci, wobec jej miłego smaku, przedkładają OVOMALTINĘ nad każdy inny napój.

OVOMALTINE

zapewnia zdrowie!

Ceny: puszka 125 gr. Zł 2-50,
250 gr. Zł 4-30, 500 gr. Zł 7-80.

Fabryka Chemiczno-Farmaceutyczna
Dr. A. WANDER, Sp. Akc.
KRAKÓW

Do nabycia we wszystkich aptekach i drogeriach. — Próby i broszury wysłać bezpłatnie

Oczyścić przemysł śląski z hakatystów i prowokatorów!

Przed tygodniem na terenie „Huty Pokój” w Nowym Bytomiu zdarzył się następujący wypadek: W oddziale ciekłej blachy, gdzie szefem jest niemiecki hakatysta Schreiber i jego prawą ręką inż. Klingberg, na tablicy ogłoszeń została wywieszona lista polskich kandydatów do zarządu Kasy Chorych, z racji zbliżających się obecnie wyborów. Na tej samej tablicy były stale umieszczane afisze o zebraniach niemieckiego Związku zawodowego. Inż. Klingberg dwukrotnie wezwał mistrza Węglorza do zerwania polskiej listy kandydatów, aż wreszcie robotnik Otremba mu-

siał listę tę zerwać pod naciskiem Klingberga. Jest to bezczelna prowokacja. Na terenie całej Huty we wszystkich oddziałach wiszą listy kandydatów i ani dyrektor, ani nikt inny się temu nie sprzeciwia. Na wywieszanie niemieckich ogłoszeń Klingberg zezwala, a polskie z ścią niemiecką butą każe zrywać.

Oddział ciekłej blachy na „Hucie Pokój” likwiduje się i obecnie 372 robotników idzie na bruk. Nad kim będzie dozorował teraz Klingberg? Niech idzie również na bruk. — Jest dość Polaków, którzy jego dotychczasową pracę będą umieli lepiej niż on wykonać.

„Tydzień Rolniczy” w całej Polsce

Zjazdy wojewódzkie i zjazd centralny w Warszawie

Organizacją całego „Tygodnia” w Polsce kieruje komitet, do którego należą następujące instytucje i ich stowarzyszone organizacje: Związek Organizacji Rolniczych R. P., Warszawa, Rada Naczelna Organizacji Ziemianiczych, Warszawa, Zjednoczenie Związków Spółdzielni Rolniczych, Warszawa, Związek Spółdzielni Spożywców „Społem”, Warszawa, Wielkopolskie T-wo Kółek Rolniczych, Poznań, Pomorskie T-wo Rolnicze, Toruń, Małopolskie T-wo Rolnicze, Kraków, oddział Lwów, Śląski Związek Rolników — Katowice, Centralne Towarzystwo Organizacji i Kółek Rolniczych, Warszawa, Wojewódzkie Tow. Organizacji, Białystok, Kielce, Lublin, Łódź, Warszawa, Brześć nad Bugiem, Łuck, Nowogródek, Wilno, Towarzystwo Lniarskie Wilno, Związki Hodowlane, Warszawa, Centralny Komitet do spraw hodowli drobin, Warszawa.

Na terenie poszczególnych województw związane zostały Komitety wojewódzkie, które mieszcza się w siedzibach wojewódzkich organizacji rolniczych ogólnie-zawodowych, a więc Wielkopolskiego T-wo Kółek Roln. w Poznaniu, Pomorskiego T-wo Rolniczego w Toruniu, Małopolskiego T-wo Rolniczego w Krakowie, Lwowie, Stanisławowie i Tarnopolu oraz wszystkich wojewódzkich towarzystwach organizacyjnych i kółek rolniczych w miastach województw centralnych i wschodnich.

W dniach od 6 do 10 listopada odbędą się zjazdy rejonowe, t. j. obejmujące kilka gmin oraz zjazdy okręgowe, w dniu 10 i 12 listopada zjazdy wojewódzkie, a w dn. 13 listopada Zjazd Centralny w Warszawie, który będzie poniekąd koroną „Tygodnia” i zebraniem krystalizującym wyniki obrad powiatowych i wojewódzkich.

W tym celu zjazd centralny będzie się dzielił na dwie główne części: w godzinach porannych po Mszy św. odbędą się obrady 4 komisji rejonowych dla ziem centralnych, wschodnich, zachodnich i południowych; w godzinach popołudniowych zebranie plenarne, na którym przemówienia wygłoszą członkowie przedstawiciele organizacji rolniczych z całej Polski.

Uczestniczyć we wszystkich tych zebraniach mogą rzeczywiście członkowie wszystkich organizacji, kół i spółdzielni, stowarzyszonych w organizacjach, wchodzących w skład komitetu „Tygodnia Rolniczego” a w zjeździe centralnym również te same osoby, zaopatrzone w odpowiednie legitymacje, które rozesłane zostaną za pośrednictwem organizacji, wchodzących w skład komitetu.

Sytuacja rolnictwa pomorskiego w październiku

Pomorska Izba Rolnicza donosi: Po niezwykle ciepłych pierwszych dniach października nastąpiło ku końcowi pierwszej dekady silne oziębienie, zwłaszcza na Kaszubach, gdzie wystąpiły dość silne przymrozki. W drugiej połowie okresu sprawozdawczego temperatura się podniosła i pozostała bez większych zmian do końca miesiąca. Opady w północnych powiatach Pomorza były b. obfite, w południowych brak ich było prawie zupełnie zwłaszcza w pierwszych dniach miesiąca sprawozdawczego.

Siewy wszędzie ukończono. W powiatach południowych na glebach cięższych, susza uniemożliwiła miejscami przygotowanie roli pod zasiew ozimin, tak, że częściowo zmniejszył się areal zasiewów żyta i pszenicy (w gospodarstwach o słabym inwentarzu). Wschody ozimin b. nieregularne (na glinach). Sprzet ziemniaków ukończono już wszędzie na Pomorzu. Plony są niższe od normalnych. W związku z nadmiarem opadów w powiatach północnych, zauważono gniecie ziemniaków na glebach cięższych, szczególnie w pow. tczewskim i gnieźnieńskim.

Szkodników i chorób roślinnych na zasianych oziminach dotychczas nie sygnalizowano. Wykopki buraków cukrowych i odstawa w toku. Tak samo sprzet buraków pastewnych, marchwi i brukwi. Plon okopowych niski, zwłaszcza buraków pastewnych, na co wpłynęła długotrwała susza, szczególnie w południowych powiatach Pomorza.

Według ankiety rozesełanej przez Pomorską Izbę Rolniczą zbiór okopowych w porównaniu do roku ubiegłego przedstawiał się następująco:

Ziemniaki zbiór z 1 ha w 1931 przeciętnie na Pomorzu wyniósł 140 kwintal; w 1932 natomiast 129 kw. Obniżka wynosi więc około 10 procent natomiast wielkość kłębów ziemniaczanych jest o wiele mniejsza, co ma zasadnicze znaczenie ze względu na wymagania eksporterów. Zbiór buraków cukrowych w 1931 z 1 ha wyniósł przeciętnie 245 kwintal natomiast w 1932 z 1 ha wyniósł przeciętnie 210 kw. tj. około 20 procent mniej.

NA RYNKACH ZBOŻOWYCH.

W miesiącu sprawozdawczym rynek zbożowy odznaczał się tendencją bardzo słabą i stale zniżkową i to tak dla pszenicy, jak i dla jęczmienia oraz żyta; jedynie cena owsa, która w poprzednim miesiącu utrzymywała się na niebywale niskim poziomie wykazała nieznaczny wzrost.

W sezonie bieżącym Państwowe Zakłady Przemysłowo-Zbożowe uzyskały kredyt Banku Polskiego tylko w wysokości 25 milionów złotych i to pod trzema warunkami: 1) PZPZ, nie będą zbroja magazynowały tylko wywoziły, 2) nie będą pracowały ze stratami, 3) Bank Polski otrzyma odpowiednią gwarancję ze strony Skarbu. Aby sobie dokładnie zdać sprawę z całości tej akcji należy wziąć pod uwagę, iż z udzielonego kredytu zastawowego w sumie 30 milionów złotych, z których na Pomorze przypadło ca. 700000 zł, przeznaczono 10 milionów zł, na spłatę poprzednich zaległości rolniczych. Jak z tego wynika, Państwowe Zakłady Przemysłowo-Handlowe odgrywają tylko rolę prywatnego eksportera i wobec braku środków nie wpływają na oderwanie się cen wewnętrznych od cen rynków zagranicznych.

Jednym z poważnych czynników, utrudniających eksport zboża, zwłaszcza jęczmienia zagranicę jest skontyngentowanie importu przez państwa przywozące dane zboża, jak Belgia i Francja, główni odbiorcy na nasz jęczmień.

Jak można wnioskować z prasy zagranicznej przewidywana jest słaba tendencja na jęczmień na cały okres jesienny. To też tem bardziej szkodliwą jest zapowiedziana zniżka premii, — powodująca nasilenie naszej podaży w okresie największej dekonjunkcji na jęczmień.

Ceny zbóż według notowań giełdy poznańskiej kształtowały się następująco:

Ceny zboża na giełdzie w Poznaniu za 100 kg. w złotych:

Okresy	Pszen.	Żyto	Jęczm.	Owies
Przeciętna mies. za mies. wrzesień 32 r	25,04	15,66	16,61	12,86
Przeciętna tygod. za mies. październik				
3. 10. — 8. 10.	23,58	15,15	15,58	13,96
10. 10. — 15. 10.	23,58	15,15	15,37	14,60
17. 10. — 22. 10.	24,25	15,18	15,25	14,95

Na rynek zwierząt rzeźnych zaznaczyła się w drugiej dekadzie okresu sprawozdawczego wyraźna zniżka zwłaszcza w stosunku do cieląt co w tym wypadku jest spowodowane przez zwiększenie podaży w związku z nastaniem okresu wycielania się. Dla trzody chlewnej nadal

panowała tendencja zwykła, spowodowana bardzo znacznym spadkiem pogłowia.

Jeżeli chodzi o wywóz to na czwarty kwartał Polska uzyskała następujące kontyngenty do Francji konie rzeźne 1000 sztuk, żywe barany 1800 sztuk, świnię 300 kw, mięso świeże i mrożone baranie 1260 kw, jaja 6650 kw, bydło 100 kw. dla Francji i 2700 kw. dla okręgu Saary, mięso wieprzowe świeże i mrożone 735 kw., mięso wołowe, świeże i mrożone 1048 kw., mięso solone i szynki 712 kw., drób bity 1030 kw. sery 3000 kw.

W związku ze zbliżającym się, a oddawna zapowiadany w angielskich kołach rządowych, powzięciem decyzji skontyngentowania importu bekoniów, konkurencja na rynku brytyjskim znacznie się zaostrzyła. Wszystkie bowiem państwa chcą zwiększyć swe dowozy aby potem na ich podstawie uzyskać większe kontyngenty. Zwiększył się szczególnie dowóz bekoni holenderskich prawie czterokrotnie. Na Pomorzu zanotowano spadek podaży materiału bekoniowego, to

też ceny lokalne czasem są nawet wyższe od giełdowych.

Na rynkach nabiałowych panowało w miesiącu sprawozdawczym pewne ożywienie o charakterze często zresztą sezonowym jaja, masło i częściowo także mleko nieznacznie zwiększyły. Na rynkach zagranicznych też nastąpiło pewne odprężenie Belgia podwyższyła o 25 proc kontyngent przywozowy, wobec niewystarczającej własnej produkcji, Francja miała ograniczenia dowozowe na masło, natomiast podwyższyła cło autonomiczne do 1400 fr. cło konwencyjne do 700 fr. za 1 kw. Ta z górą 300 procent, zwykła cła francuskiego oznaczała będzie bardzo daleko idące, ograniczenie dowozu tego artykułu. Poważne zaniepokojenie wzbudza spadek bardzo znaczny wywozu jaj do Niemiec.

Ogólna sytuacja rolnictwa Pomorskiego jest nadal nadzwyczaj ciężka. Rozgoryczenie rolnictwa wzrasta nie widziawszy poprawy mimo swego zubożenia i kolosalnych ofiar z jego strony.

Dnia 6 listopada w niedzielę OTWIĘRAM CUKIERNIĘ A. SMOLEŃSKI w Toruniu przy ul. Szerokiej 37.

7935

40 letnie fachowe doświadczenie w kraju i zagranicą w pierwszorzędnym firmach daje mi możność zadowolenia najwybredniejszych smaków Szanownej Klienteli.

Przedstawiciele rzemiosła pomorskiego u p. Wojewody

W związku z obecnym krytycznym położeniem, w którym znajduje się rzemiosło z powodu coraz bardziej wzmagającego się ogólnego kryzysu, p. Wojewoda Pomorski zaprasza przedstawicieli rzemiosła i to Prezydium Izby Rzemieślniczej, prezesów Związków Cechowych i Prezesa Związku Tow. Rzemieślników Samodzielnych na konferencję, która odbędzie się 8 bm. w Urzędzie Wojewódzkim, celem omówienia aktualnych zagadnień rzemiosła i wysłuchania wniosków, zmierzających do poprawy położenia.

Na konferencji tej zreferuje prezydent Izby p. Jakubowski o ogólnym położeniu rzemiosła w chwili obecnej, syndyk Izby p. Byszczof o wpływie ilości zatrudnionych pracowników na kategorię świadczeń przemysłowych, p. K. Rolewski prezes Związku Tow. Rzemieśln. Samodz. o świadczeniach społecznych i ich wpływie na rzemiosło, p. radca Wieniec o wpływie przepisów ochronnych dla rolnictwa na rzemiosło, p. radca Szulc w sprawie szkół rzemieślniczych.

Celem przygotowania wniosków, które będą omawiane na wspomnianej konferencji, odbyło się w nb. czwartek w Grudniadzu zebranie starszych Cechów i prezesów Związków Cechowych. Takie samo zebranie odbyło się w ub. piątek w Toruniu.

Zebrania te przy bardzo licznych udziałach starszych Cechów i prezesów Związków sprzeczowały w obradach trwających kilka godzin swoje wnioski do poszczególnych punktów porządku obrad.

SNIEGOWCE

DAMSKIE
I DZIECIENNE

NAJNOWSZE FASONY
NAJWIĘKSZY WYBÓR
ŚWIATOWEJ FABRYKI GUMY

NOKIA

NOKIA

W KAŻDEJ ILOŚCI
MOŻNA NABYĆ
W SKŁADZIE FABR.

DOM HANDLOWY
BERG & BERGSTRÖM

WARSZAWA
WIERZBOWA 8 TEL. 225-08

ADRES TELEGRAFICZNY:
„NORFIN“

1.000.000 złotych

Miljon złotych, jako to pięknie brzmi. Jaka to kolosalna suma dla każdego, chociażby nawet bogatego. W obecnych ciężkich czasach, przy obecnym stanie gospodarczym kraju, iluż to ludzi westchnie, gdy im się wspomni o milionie złotych. Miljon złotych to zaczarowana królewna z bajki. Miljon złotych — zdawałoby się — jest tylko marzeniem i snem. A jednak przy silnej woli i chęci milion złotych przestaje być snem i marzeniem a staje się rzeczywistością. Miljon złotych zdobędzie każdy bardzo łatwo kto weźmie udział w grze 26-ej Loterii Państwowej, której plan został zupełnie zreformowany. Ciągnięcie I-szej klasy rozpoczyna się już 17 bm i trwa pięć dni. Cena ćwierć losu tylko 10 złotych, które nikogo zrujnować nie mogą.

natomiast kolosalne szanse wygrania przystyczyć mogą marzenia o milionie złotych w rzeczywistość. Więc dla dobra swego i swoich najbliższych każdy powinien zaopatrzyć się lossem 26-ej Loterii i tym tylko solidnym i uczciwym sposobem zdobędzie upragniony milion złotych.

Pamiętajmy więc że nie za górami, nie za lasami szczęście się znajduje ale tu blisko w Bydgoszczy, przy ulicy Pomorskiej 1 w największej kolekturze „Uśmiech Fortuny”, która słynie z tego, że w każdej loterii, w każdej klasie tworzy nowe zastępy bogaczy. Zamiejscowym kolekturą „Uśmiech Fortuny” wysła losy natychmiast po otrzymaniu zamówienia, dołączając blankiet podawczy PKO. celem bezpłatnej przesyłki należności.

Smakosze

pija tylko

pivo

„Jubileuszowe“

z Browaru

Grudziądzkiego

W. Sommer i Ska

Znowu aresztowanie podpalaczy

Dnia 8 maja o godz. 21 w zabudowaniu rolnika Szwarca Tomasza w Lorkach pow. Lubawskiego powstał pożar, który zniszczył dom mieszkalny wraz z chlewem, oraz część sprzętów domowych, wyrządzając szkodę na sumę 6000 zł. Spalone mienie było ubezpieczone na łączną sumę 9000 zł. w Pom. Stow. Ubezp. w Toruniu i w Tow. Ubezp. „Snop” w Poznaniu. Ponadto spaliły się na szkodę dzierżawcy gospodarstwa Szwarca, Zabłotnego Teofila rozmaite narzędzia rolnicze wartości 1500 zł., które były ubezpieczone na sumę 2.291 zł. w Tow. Ubezp. „Snop”.

Ponieważ pierwsze dochodzenia nieujawniły istotnej przyczyny pożaru, sprawa została umorzona. Obecnie, w związku z prowadzoną akcją przeciwpożarową, ujawniono nowe szczegóły, wskazujące na zbrodnicze podpalenie z chęci zysku asekuracyjnego przez poszkodowanego.

W związku z dochodzeniami, prowadzonymi w powyższej sprawie, przeprowadzono również dochodzenia w wypadku pożaru, który miał miejsce w dniu 1. 10 29 roku także na szkodę Szwarca. W wypadku tym ujawniono że podpalenie dokonała z namowy Szwarca jego żona. Na podstawie zebranego materiału dowodowego przyrzeczono małżonków Szwarców i w dniu 3 bm. odstawiono ich do Sądu Grodzkiego w Lubawie.

Bez zmian na rynku bekonowym

Według doniesień z Londynu, sytuacja na rynku bekonowym w ciągu ostatnich kilku dni pozostała bez zmiany. Za bekon polski płacono 40—45 szylingów za centnar, bekon angielski 64—84 szył., irlandzki 52—72 szył., kanadyjski 46—50 szył., duński 49—52 szył., holenderski 42—45 szył., estoński 45—46 szył., lotewski 45—46 szył., szwedzki 48—50 szył., i litewski 40—45 szył.

Ubój duński w ciągu tygodnia ubiegłego wyniósł 120.304 sztuki trzody, a więc zmniejszył się o około 12.000 w porównaniu do tygodnia poprzedniego. Ubój holenderski w tym samym czasie wyniósł 31.514 sztuk, szwedzki 4.515 sztuk i litewski 14.290 sztuk. Ubój w Polsce w okresie 24—29 ub. m. wyniósł 17.196 sztuk.

W dniach 18/20 ub. m. wysłano z Polski do Anglii ogółem 6.800 bałotów bekonów, z czego 5.315 bałotów do Londynu.

Ceny orientacyjne za świnię bekonową

Komisja notowania cen przy Pomorskiej Izbie Rolniczej podaje następujące ceny orientacyjne za świnię bekonową loco stacja załadowania, obliczone na podstawie ostatniego notowania za bekony w Anglii, z uwzględnieniem kosztów przerobu, handlowych, transportu itp.

Za świnię I klasy: o wadze od 85 do 95 kg. zł. 70 do 74 za 100 kg. żywej wagi.

Za świnię II klasy: o wadze od 80 do 85 kg. oraz o wadze od 95 do 100 kg. zł. 66 do 70 za 100 kg. żywej wagi.

Uwaga. Świnię bekonową są to świnię białe pełnomięsne nie zanadto przeluszczane i nie uszkodzone.

Cena odnosi się do zwierząt nie napasionych. Za świnię dostarczone bezpośrednio do bekoniarń ceny orientacyjne są o 5 proc. wyższe. Tendencja rynkowa: nie zmieniona.

HOTEL ROYAL

WARSZAWA CHMIELNA 31

OGRZEWANIE CENTRALNE

TELEFONY I WODA BIEŻĄCA

W POKOJACH (7671)

CENY NISKIE. BEZPŁATNY GARAZ.

„SWIATOWID“ Od niedzieli 6 bm.
Dawno oczekiwana premiera!
„Skończona Pieśń“
Najcudniejszego romansu dwójga osób.
W rol. głównych: **Liljan, Haid, Willy Forst i Ernest Vereb's.**

KRONIKA
niedziela 6 listopada
TORUN
Kalendarzyk rzym.-kat.
Sobota Zachariasza i Elżbiety
Niedziela Leonarda
— Stan wody w Wiśle z dnia 4. 11.: Zawichost +1.35; Warszawa +0.92; Płock +0.81; Toruń +0.80; Fordon +0.83; Chelmno +0.68; Grudziądz +0.91; Korzeniewo +1.09; Piekło +0.30; Tozew +0.24; Einlage +2.44; Schiewenhorst +2.62.
— Nocny dyżur aptek. W śródmieściu dyżuruje do środy dnia 9 bm. włącznie apteka Centralna ul. Chelmińska. Na Bydgoskiem Przedmieściu dyżuruje Apteka św. Anny, ul. Mickiewicza 98 (dyżur codzienny od godz. 22.30); na Mokrem Apteka pod Łabędziem ul. Kościuszki 15.

Repertuar Teatru Miejskiego:
Sobota, 5 bm. godz. 20 „Dzika pszczoła“.
Niedziela 6 bm. godz. 16: „Pochód duchów“.
Niedziela 6 bm. godz. 20 „Zoneczka z Variete“.

„Italja“ w niedzielę
PACZKI
Koncert codziennie. 7931

Repertuar kin:
Swiatowid — „Skończona pieśń“.
Palace — „Dole i niedole i „Dobroczynca ludzkości“.
Lux — „Wyspa tajemnic“.
Mars, ul. Warszawska — „Pocałunek słonia“ i „Król stepów“.
Corso — „Bicz prawa“ i „Jim, postrach preri“.

KINO „MARS“ i „LUX“
ul. Warszawska ul. Strumykowa
W dwóch kinach jednocześnie!
Król tenorów świata Chłuba Polskil
JAN KIEPURA
w swoim najlepszym i najnowszym filmie dźwięk.
„PIEŚŃ NOCY“
Film, który bije rekord i pozdzwia zachwyty wszelkich stolic świata.
Żeby wszyscy mogli zobaczyć to największe arcydzieło ceny niżnione. Łoża 1,70, I m. 1,20, II m. 70 gr, szeregownicy 45 gr.
Początek w kinie „MARS“ o godzinie 5, 7 i 9-tej w niedzielę i święta o godz. 3, 5, 7 i 9-tej.
W kinie „LUX“ każdy seans 20 minut później.

z miasta
— Osobiste. Dziś w kościele katedralnym św. Jana pobłogosławiony został związek małżeński pomiędzy p. Anną Filipukówną a architektem p. Władysławem Malinowskim — urzędnikiem Magistratu. Słubu udzielił ks. prałat Wysiński.
— Młodej parze Szczęść Boże!
— Wielki koncert muzyczno-wokalny na rzecz dokończenia budowy Domu Żołnierza odbędzie się w niedzielę 6 listopada br. w auli Szkoły Wychłowej, wykonany przez orkiestrę 63 pp. i chór im. św. Katarzyny. — Program koncertu zawiera między in.: Psalm „Ojczyzna“ Nowowiejskiego, „Powitanie Słońca“ Muenchejmera, pieśni z chórem z opery „Elis“ St. Moniuszki i in. Początek o godz. 19.30. Ceny miejsc od 1,50 do 30 gr. O poparcie koncertu uprasza PT obywatelstwo Komitet. (05432)
— Wielki kiermasz. Związek Niższych Pr. Poczta Tel. i Telef. Kolo Miejs. Toruń 1 urządza w niedzielę dnia 6 bm. od godz. 2 popoł. do 7 w salach Parku Wenecja przy ul. Grudziądzkiej wielki kiermasz, połączony z tańcami. Od godz. 7 zabawa taneczna. Szan. obywatele miasta Torunia uprasza o poparcie. Zarząd. (7917)
— Bazar na rzecz ubogich. Stow. Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo parafia św. Jana przypomina PT. publiczności, że wielki bazar na rzecz ubogich parafji odbę-

Restaurację
HOTELU MAZOWIECKIEGO
odremontowaną otwiera
Nowy Gospodarz
w sobotę o godz. 18-tej.
**Stale zimne i gorące potrawy. Wy-
szynk alkoholu.** 7912

Ku likwidacji zatargu magistracko-rzeźniczego

Obniżenie opłat za ubój w rzeźni miejskiej
Trwający już od kilku miesięcy zatarg Magistratu z tutejszym rzemiosłem rzeźnicowędliniarskim, który naraził miasto na bardzo poważne, bo sięgające 100.000 zł. straty, ma się wreszcie ku likwidacji. Stan, jaki wytworzył się skutkiem zajętego przez Magistrat stanowiska, a który spowodował rzeźników do dokonywania uboju w innych rzeźniach, zastrzył się jeszcze skutkiem uchwalenia przez korporacje miejskie, opracowanego przez Magistrat, statutu o przymusowym uboju w Rzeźni Miejskiej. Statut ten (§ 15) zabronił rzeźnikom toruńskim sprzedaż mięsa, oraz przetworów mięsnych na obszarze m. Torunia w wypadkach jeżeli uboju nie dokonano w tut. Rzeźni Miejskiej, lecz w innej miejscowości, położonej w promieniu 200 km. od granic administracyjnych m. Torunia. Do uchwały korporacji miejskiej tut. Cech Rzeźniczy ustosunkował się w ten sposób, że postanowił z chwilą wejścia w życie wspomnianego statutu nie dokonywać uboju wogóle.
W chwili obecnej po zatwierdzeniu statutu przez p. Wojewodę pomorskiego sytuacja uległa pewnemu odprężeniu i przypuszczać należy, że ten tak bardzo kosztowny dla miasta zatarg zostanie w najbliższych dniach zlikwi-

dowany. Statut o przymusowym uboju w Rzeźni Miejskiej został przez p. Wojewodę Pomorskiego z pewnymi zmianami zatwierdzony pod tym jednakże warunkiem, że korporacje miejskie obniżą stawki za ubój do wysokości podanej poniżej, do których wliczyć należy już podatek na bezrobotnych.
1) za bydło rogate do 150 kg. wagi do 6,50 złotych;
2) za bydło rogate do 250 kg. wagi do 9 zł.;
3) za bydło rogate ponad 250 kg. — do 11,50 zł.;
4) za świnię do 7 zł.;
5) cielęta, owce i kozy do 3,25 zł.
Obniżenie stawek do powyższych norm uważa p. Wojewoda Pomorski za konieczne ze względu na uchylanie się rzeźników od uboju zwierząt w Rzeźni Miejskiej od chwili podwyższenia taryfy, przez co miasto poniosło poważne straty.
Statut o przymusowym uboju w Rzeźni Miejskiej zatwierdzony został z następującymi zmianami: w § 15 zamiast 200 km., proponowanych przez Magistrat — 100 km., dalej skreślono słowa „przetworów mięsnych“ jako sprzeczne z obowiązującymi przepisami.

Dożywiamy biedne dzieci

Kwestja dożywiania dzieci, nie była nigdy tak palącą jak w czasach obecnych. Wyseig pracy stał się symbolem obecnego społeczeństwa. Rywalizacja ta z ciasnego egoizmu, zasklepiającego się do zaspokajania potrzeb jednostki, lub szczupłej rodziny musi zakreślić sobie szersze, szlachetniejsze pole działania. Musimy pamiętać, że każdy wysokowartościowy obywatel, ma pozytywny obowiązek udzielania pomocy innym ludziom i to nie z tytułu swego zawodu, czy szczególnych obowiązków, lecz tylko z tego tytułu, że jest członkiem polskiej społeczności, do której należą też i zagrożeni w swoim istnieniu mali i ubodzy uczniowie szkół powszechnych.
Celem wychowania ich na zdrowych oby-

wateli — Opieka Rodzicielska 8 szkoły powszechnej żeńskiej, na której spoczywa troska dożywiania 120 dzieci, zwraca się z gorącą prośbą do ogółu mieszkańców miasta Torunia o pomoc w charakterze naturaljów spożywczych, na ubiory dziecięce, lub jakąś inną do-razną pomoc, którą prosimy składać codziennie w kancelarji 8 powsz. szkoły żeńskiej przy ul. Prostej między godz. 10—12.
Listę ofiarodawców rozpoczęli: p. Delikat Stary Rynek, 18 kg. mięsa; p. Meller, Mickiewicza, 30 kg. mięsa; p. Piotr Kozieł, Szewska 25, 10 kg. mięsa; firma „Leiser“ kilkadziesiąt metrów materiału. Wszystkim składamy serdeczne podziękowanie. Opieka Rodzicielska 8 Szkoły Żeńskiej. (05792)

dzie się w dniu 6 listopada w niedzielę o godzinie 3 na salach Dworu Artusa. Komitet uprasza o laskawe poparcie tej imprezy — która ma na celu zebranie funduszy na gwiazdkę dla biednych, którzy w zimie cierpią podwójnie, bo dokuca im głód i chłód. (5790)
— Na rzecz biednych. Z ramienia Stow. Pań Mił. św. Winc. a Paulo przy parafji N. P. Marji zakupiono przedstawienie w teatrze miejskim dnia 9 listopada. Odegrana zostanie sztuka Raupacha pt. „Pochód duchów“. — Czysty dochód z powyższego wieczoru przeznaczona się na zakup ciepłej odzieży dla biednych Stowarzyszenia. Spodziewać się należy, iż obywatelstwo m. Torunia, znane z ofiarności na cele Stow. św. Winc. a Paulo, a zrozumieniu tak bardzo naglącej potrzeby odziania najbardziej potrzebujących, wypełni w ten wieczór widownię teatru po brzegi. Bilety wcześniej nabyte można w Kancelarji parafjalnej Najśw. Marji Panny i u prezydentki p. dr. Trzaskowej ul. Bydgoska 24 I p. wejście z ul. Matejskiej, a w dniu przedstawienia w Kasie teatralnej. (05789)
— Toruński Klub Hodowców Kanarków „Wisła“. Zebranie miesięczne w niedzielę dnia 6 bm. o godz. 16 w Gospodzie. Zarząd. (7922)

Pijcie tylko najaromatyczniejszą
HERBATE
Hozakowskiego, Toruń, Mostowa 28.
Ceny znów niżnione!

— Bacność! Wszystkich uczestników powstań narodowych, z lat 1914—1919 wzywa się do przybycia w dniu 8 listopada od godz. 19 21 do Hotelu Mazowieckiego celem złożenia wniosków o przyznanie Krzyża lub Medalu niepodległości. Równocześnie będą przyjmowani uczestnicy jako członkowie niżej podpisanego koła. Dokumenty należy przedłożyć (ks. wojskową). Zarząd Koła Zw. Weteranów Powstań Narodowych w r. 1914—1919 w Toruniu. (7924)
— Podwieczorek Polskiego Białego Krzyża odbędzie się w niedzielę 6 bm. Pod Orlem. — Początek o godz. 17, wstęp jak zwykle za zaproszeniami. (7920)
— „Estetyka życia domowego“. Wykład pt. „Estetyka życia domowego“ wygłosi w poniedziałek 7 bm. w sali Dworu Artusa — staraniem Związku Pań Domu p. Marja Ankiewiczowa, kierowniczką działu kobiecego Polskiego Radja. Bilety w cenie 1 zł do na-

„Palace“ Od niedzieli b. m.
I. **Flip i Flap** w komedji pt. „Ich dole i niedole“
II. **Dobroczynca ludzkości** z Buster Keatonem.

Doroczny zjazd delegatów
Kół Związków Kolejowych Pracowników Drogowych
W niedzielę, dnia 13 bm. odbędzie się w Toruniu w sali „Parku Wenecja“ doroczny ogólny zjazd delegatów kół Związku Kolejowych Pracowników Drogowych.
Zjazd rozpocznie się o godz. 9-tej uroczystym nabożeństwem w kościele Chrystusa Króla, skąd nastąpi odmarsz do Parku Wenecja, gdzie o godz. 11-tej nastąpi otwarcie zjazdu. Po załatwieniu formalności wstępnych oraz po dokonaniu wyboru poszczególnych komisji, nastąpi sprawozdania: wydziału wykonawczego, komisji rewizyjnej, komisji statutowo-organizacyjnej, komisji wnioskowej i wreszcie komisji regulaminu funduszu zapomogowego.
Po przerwie dokonany zostanie wybór wydziału wykonawczego, rady głównej i komisji rewizyjnej.
Zbiórka delegatów odbędzie się o godz. 8,15 przy ul. Poniatowskiego 1 gdzie mieszczą się biura Wydziału Wykonawczego.

Skład artykułów męskich
przeniesłem
na Stary Rynek 33
obok firmy Grzeskowiak
Polecając się laskawemu poparciu i względów Szan. Klienteli pozostaję z szacunkiem
F. Koszrzewski nast.
wł. A. Zieliński.

Pochmurno i mgliście
Przewidywany przebieg pogody w dniu 5 listopada br. Pochmurno i mgliście. Rankiem miejscami deszcze. W ciągu dnia zachmurzenie umiarkowane. Dość ciepło. Umiarkowane wiatry zachodnie, potem południowo-zachodnie.

Z teatru
— „Dzika pszczoła“. Dziś w sobotę dnia 5 bm. o godz. 20 nieodwołalnie poraz ostatni największy sukces scen polskich w bieżącym sezonie — „Dzika pszczoła“, przepiękna komedja L. H. Morstina, ciesząca się olbrzymim powodzeniem dzięki wysokiej wartości literackiej, oraz grze zespołu z pp. Porębską, Małkowską, Luczycką, Cornobisem, Lenczewskim, Ilcewiczem, Jaworskim, Glińskim i Mrożewskim na czele jakoteż jękjnej oprawy scenicznej pendzla E. Karnieja.
— „Pochód duchów“. W niedzielę dnia 6 bm. o godz. 16 przedstawienie popołudniowe po cenach niżnionych. Odegrany zostanie poraz ostatni „Pochód duchów“, pełna nastroju religijnego sztuka E. Raupacha.
— „Zoneczka z Variete“. W niedzielę o godz. 20 „Zoneczka z Variete“ — kapitalna farsa w 3 aktach A. Moellera w koncertowym wykonaniu pp. Porębskiej, Jaworskiego, Lenczewskiego, Mazanka Luczyckiej i innych.

Zamianowany zostałem **notariuszem**
Kancelarję notarialną prowadzę
w Toruniu, ul. Szeroka nr. 33.
Ferdynand Herdegen
advokat i notariusz.
7915

— Sprostowanie. Do notatki pt. „Boks. na noże“, ukazała się w numerze z dnia 3 bm. dostało się nazwisko p. Jana Ciborskiego przez omyłkę, gdyż p. Ciborski udziału w bójce nie brał.
— W sprawie p. Klewego. W związku z przytrzymaniem przez sędziego śledczego p. Wiktora Klewego, otrzymaliśmy od firmy „Tranzyt“ wyjaśnienie, że żadnych oszustw handlowych w firmie nie popełniono. Sprawa jest dopiero przedmiotem śledztwa, które po ukończeniu wykaże jakiego rodzaju przestępstwa popełniono.
Firma Tranzyt zaznacza, że jedynie chodzić może o pewne nieformalności buchalteryjne.
— Zgony. Dnia 4 bm. zmarli w Toruniu: Stanisław Kowalkowski ur. 1865; Donata Marja Szydłowska ur. 1928; Edmund Pawł... ur. 1932

BAR SATYR
Lazienka 13
Codziennie wieczorem koncert
pierwszorzed. orkiestry
Doskonała kuchnia — Dobrze pielegnowane napoje.
Kolacje reklamowe z 3 dań — 1.50 zł.

bycia w księgarni Pomorskiej (ul. Szeroka) we firmie Dalkowska (ul. Szewska) — lub przy wejściu na salę. (7916)
— Walne zebranie Tow. Miłośników Ogródnictwa. W dniu 10 listopada br. o godz. 17 u p. Sadeckiego, Mickiewicza 8, odbędzie się doroczne walne zebranie Towarzystwa Miłośników ogrodnictwa z następującym programem: 1) otwarcie zebranie; 2) wybór marszałka; 3) sprawozdanie ustępującego zarządu; 4) wybór nowego zarządu; 5) uchwalenie statutu; 6) odczyt pana prezesa Wallocha (projekt ogrodników przy domu i działkowych); 7) wolne głosy; 8) przyjmowanie nowych członków i zamknięcie. Zarząd. (7918)
— Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet zawiadamia pp. członkinie, że Świetlica Związku przy ul. Łaziennej 24 jest czynna we wtorki, czwartki i soboty od godz. 17. (07771)
— Konkurs Yo-Yo. Sekcja Towarzyska Rodziny Wojskowej wraz z sekcją Towarzyską Przystosowania Wojskowego Kobiet urządza w sobotę dnia 5 bm. o godz. 20 w Kasyńce Garnizonowej przy ul. Żeglarskiej 8 dancing-brydż z tombolą i konkursem yo—oy. Wstęp 1 zł. (05873)
— Zabawa taneczna. Dziś w sobotę 5 bm. odbędzie się w sali p. Michałowskiego przy ul. Sobieskiego 56 zabawa taneczna, urządzona staraniem oddziału żeńskiego i oddziału IV Z. S. Początek o godz. 20. Członków Zw. Strzeleckiego i sympatyków zaprasza Zarząd. (08753)

ESPLANADA
Dziś wielka zabawa zimowa
Humor do samego rana.
Niebawym program listopadowy. 11 atrakcyjnych numerów.
Rendez-vous całej elity Torunia.

Dla oczyszczenia krwi, pije rano przez kilka dni z rzedu szklanek naturalnej wody gorzkiej „Franciszka Józefa”. Żądać w aptekach i drogerjach. (5560)

Programy radiowe

Sobota, dnia 5 listopada

Warszawa, 11,40 Przegląd Prasy, 11,50 Kom. met. wojsk, 11,58 Sygnał czasu, 12,05 Program 12,10 Muzyka z płyt, 13,10 Urzędowy Komunikat PIM, 13,15 Poranek szkolny ze Lwowa, 15,40 Komunikat gospodarczy, 15,50 Wiadomości woj. skowe, 16,00 Słuchowisko z Krakowa, 16,25 Piosenki w wykonaniu Zofji Terze, 16,40 „Franciszka wojna o Polskę — Wilno 1812”, dr. W. Li piński, 17,00 Audycja dla chorych ze Lwowa; 17,30 Kom. Centr. Biura Hydr. dla żeglugi i rybaków, 17,35 „Wiadomości bieżące”, 17,40 Odczyt aktualny, 17,55 Program na dzień nast. 18,00 Nabożeństwo z Wilna, 19,00 Rozmaitości 19,20 „Wiadomości o organizacji i tygodnia rolniczego”, 19,30 „Na widnokręgu” 19,45 Prasowy Dziennik Radiowy, 20,00 Muzyka lekka, — 20,55 Wiadomości sportowe, 21,00 Dod. do Pras. Dz. Radiowego, 22,05 Utwory Chopina w wyk. Heleny Ottawowej, 22,40 „Z nastrojów teatralnych” p. H. Nagórna, 2,55 Urz. Kom. PIM, i komunikat policyjny, 23,00 Muzyka taneczna z dancingu „Oaza”.

Niedziela, dnia 6 listopada,

Warszawa, 10,00 Nabożeństwo z Wilna, — 11,58 Sygnał czasu, 12,10 Urz. Kom. PIM, 12,15 Poranek symfoniczny, Ork. Film, — 12,50 „Rola światła w życiu młodzieży”, p. St. Tazbir, 14,00 „Tydzień rolniczy — jako wyraz dążeń organizacyjnych rolnictwa”, p. F. Lechnicki, 14,20 Pieśni St. Moniuszki, 14,40 „Jaką robotę przygotować na długie wieczory zimowe”, prof. St. Biedrzycki, 15,00 Pieśni, 15,10 Pogadanka pt. „Wartość umykalnienia w życiu człowieka” p. Franciszka Kutnerówna, 15,25 Płyty gramofonowe, 16,00 Program dla młodzieży, 16,25 Płyty gramofonowe, 16,45 „Kącik językowy” — prof. St. Stroński; 17,00 Recital fortepianowy E. Steinbergera, 18,00 Muzyka lekka; 19,00 Rozmaitości, 19,25 Słuchowisko pt. „O Zwyrtałe muzykancie” p. K. Przerwy Tetmajera, 20,00 Koncert popularny muzyki fińskiej, 21,10 Wiadomości sportowe, 21,20 Recital skrzypcowy W. Schneiderhana, 22,00 Muzyka taneczna z Katowic, 22,55 Urzędowy komunikat PIM i komunikat policyjny, 3,00 Muzyka taneczna z dancingu „Oaza”.

Poniedziałek, dnia 7 listopada

Warszawa 11,58 Sygnał czasu z Warsz. Obs. Astr. Hejnał z Krakowa, 12,10 Płyty gramofon, 13,20 Urzędowy komunikat PIM, 15,40 Komunikat gospodarczy, 15,55 Przegląd komunikacyjny, 16,00 Skrzynka pocztowa — omówi dr. M. Stepowski, 16,15 Francuskij (kurs elementarny), 16,30 Piosenki w wyk. chóru Warsa, 16,40 „Francuska wojna o Polskę Berezyna 1812”, wygl. dr. W. Lipiński, 17,00 Krótki recital śpiewaczy Z. Pinińskiej, Akomp. L. Urstein, 17,20 Transm. z Salii Rady Miejskiej I części Akademii ku czci śp. Fr. Sokala i A. Thomasa, 17,50 Komunikat Centr. Biura Hydr. dla żeglugi i rybaków, 18,00 Muzyka lekka, 18,45 Rozmaitości, 19,05 „Skrzynka rolnicza” i „Wiadomości z Tygodnia rolniczego” wygl. inż. W. Tarkowski, 19,15 „Na widnokręgu” 19,45 „Skrzynka pocztowa techniczna” omówi p. W. Frenkiel, 20,00 Popularny konkurs muzyczny PR. „Zgadnij kto śpiewa” 20,45 Słowo wstępne przed koncertem muzyki irlandzkiej wygl. p. Karol Stromenger, 21,00 Koncert europejski irlandzki z Dublina, 23,30 Muzyka taneczna.

LOS Y I. kl. 26 Loterii Państwowej

poleca, 1/4 losu 10.—, 1/1 los 40 zł, znana z wysokich wygranych szczęśli.

Kolektura Loterii Państwowej

ST. KRZYWIŃSKA — GRUDZIADZ
Stara 11. Rok zał. Kolekt. 1920.

Biuro czynne 9—12 i 3—6.

Pozamiejscowe zamówienia zaliczają się odwrotną pocztą. 7938

Rewelacyjna zmiana planu. Kolosalne szanse.

Główna wygrana EFEKTYWNY MILJON
dalej 300.000, 250.000, 200.000 i t. d.

Konsekracja kościoła Chrystusa Króla w Jeleńcu

W ub. niedzielę odbyła się w Jeleńcu pod Tucholą konsekracja nowego kościoła Chrystusa Króla. W sobotę popołudniu przybył do Jeleńca w towarzystwie ks. prepozyta i infułata Bartkowskiego, p. szambelana Cybichowskiego z Poznania i swego kapelana J. E. ks. biskup dr. Stanisław Wojciech Okoniewski i złożył relikwie św. Kastusa i św. Beaty w umiastej w zieleń sali parafjalnej. Przez całą noc pełnił straż przy relikwiach św. Powstańcy i Wojacy. W uroczystej procesji wprowadzono J. E. księdza biskupa do nowego kościoła, gdzie serdecznymi słowami witał najprzewielebniejszego ks. Biskupa ks. Mazeha, zdając sprawozdanie z przebiegu budowy nowego kościoła, J. E. ksiądz biskup odpowiedział do licznie zgromadzonych parafjan nader serdecznie, wzruszając wszystkich obecnych do łez. Następnie odprawił ks. Mazeha różaniec, na którym obecny był i J. E. ksiądz Biskup.

Konsekracja kościoła rozpoczęła się w niedzielę o 8 rano odmówieniem psalmów pokutnych w sali parafjalnej. W uroczystej procesji udano się przed nowy kościół, gdzie J. E. ksiądz Biskup dokonał poświęcenia zewnętrznych stron kościoła. Podczas konsekracji asystowali szambelani p. Prądyński z Skarpy i Cybichowski z Poznania w mundurach papieskich. Po poświęceniu murów odbyła się konsekracja wnętrza kościoła i głównego ołtarza.

O 10 przybył do Jeleńca Wojewoda Pomorski p. Stefan Kirtiklis. Po krótkim odpoczynku udał się J. E. Ksiądz Biskup z p. Wojewodą Pomorskim w otoczeniu licznych duchowieństwa i gości na uroczystą sumę pontyfikalną, którą odprawił ks. prepozyt i infułat Bartkowski w asyście ks. dziekana Siegmunda, ks. Waldocha i ks. Homy. J. E. ksiądz Biskup asystował z tronu, obok którego zajęli miejsce Szambelani papiescy. Naprzeciw zajęli miejsce p. Wojewoda Pomorski. Nad fotelem p. Wojewody umieszczono godła państwowe. Przepiękne kazanie wygłosił ks. Górecki z Tucholi. Na zakończenie odśpiewano „Boże coś Polskę”.

Po skromnym obiedzie w plebanji, podczas którego przemawiali ks. Mazeha, J. E. ksiądz Biskup p. szambelan Prądyński, p. starosta Tucholski Hryniewski, odjechali dostojni goście żegnani serdecznymi okrzykami „Niech żyją”.

Brodnica

— **Śmiałe włamanie w Kawkach.** W nocy na 3 bm. włamali się nieznaną sprawcy zapomocą wyrwania okna, do ekspedycji towarowej na stacji kolejowej w Kawkach skąd skradli 1 przesyłkę dywanów własnego wyrobu wagi 26 kg. wartości 157 zł. Następnie włamali się zapomocą wybięcia szyb w oknie do piwnic pracowników kolejowych poczem zbiegli w wiadomym kierunku.

— **Aresztowanie podpalacza w Tarnówku.** — W ub. środę o godz. 23,30 w zabudowaniu rolnika Jędrzejewskiego Jana w Tarnówku powstał pożar, który zniszczył stodołę wraz z zbożem i maszynami rolniczymi. Spalony obiekt był ubezpieczony w Pozn. Warszawskim Tow. Ubezpiec. na sumę 14 tysięcy zł. Dotychczasowe dochodzenia ujawniły pewne poszlaki wskazujące na zbrodnicze podpalenie z chęci zysku asurancyjnego przez uszkodzonego w związku z czem został na narazie osadzony w aresztach policyjnych

Tczew

— **Tajemnicze morderstwo.** Ub. soboty na polu w stogu grochownicy pomiędzy miejscowościami Szarozyn, a Wnomierkiem znaleziono zwłoki mężczyzny, który — jak dotychczasowe oględziny wykazały, został najprawdopodobniej zamordowany, ponieważ zwłoki wykazują 10 ran ciętych i tłuczonych zadanych tępem narzędziem, zaś czaszka z prawej strony wykazuje pęknięcia w kilku miejscach. Tożsamości denata niezdolano dotychczas ustalić, gdyż nieodnaleziono przy nim żadnych dokumentów osobistych. Zamordowany liczył około 40 lat. Dochodzenia wdrożono.

Wiele pow. Chojnicki

— **Z zebrania Koła BBWR.** W końcu października odbyło się roczne zebranie Koła BBWR. — Po sprawozdaniach przystąpiono do wyboru nowego zarządu w skład którego weszli: prezes ob. Józef Landowski, sekretarz ob. naucz. Wacław Pokojski, skarbnik ob. Piotr Narloch. Następnie obywatele Bałachowski z Przytarni i Napiórski wygłosili referaty.

Wstęp w szeregi LOPP.

Kowalewo

— **Zebranie miesięczne Koła Zw. Inwalidów Wojennych** odbędzie się w niedzielę dnia 6 bm. o godz. 12,30 w lokalu p. Józkiwiaka (ul. Hallera). Przybycie wszystkich członków konieczne

Giełdy

Warszawskie notowania walutowe.

z dnia 4 XI 1932 r.

Transakcje	Kupno
WALUTY.	
Jolary St. Zjed.	—
DEWIZY.	
Belgja	—
Białogród rusk	—
Bukareszt	—
Holandja	358,90—358,00
Kopenhaga	—
London	29,35—29,20
Nowy York	8,911—8,891
Nowy York telegr.	8,916—8,898
Paryż	35,06—34,96
Praga	26,40—26,34
Sztokholm	—
Szwajcaria	172,00—171,57
Włochy	—
Berlin (w obrotach nieofic.)	211,80
Wyka	—

Notowania ziemiopłodów w Poznaniu

Dostawa bieżąca, parytet Poznań, handel hurtowy

za 100 kg. z dn. 4 XI 1932 r.	
żyto	14,80—15,00
pszenica	23,00—24,00
jęczmień	—
„ zwyczaj prz.	—
Owies	14,25—14,50
Mąka żytnia 65%	23,50—24,50
„ pszenna 65%	36,50—38,50
Utręby żytnie	—
„ pszenne	—
Rzepak	—

Notowania ziemiopłodów w Berlinie

Geny w E.M. Zboże i nasiona olejiste za 1000 kg. inne za 100 kg. z dnia 4 XI 1932.

Pszenica nowa	196—198
Żyto nowe	155—157
Jęczmień browar.	170—180
Jęczmień przem. pastewny	162—165
Owies marchijski	133—136
Mąka pszenna	24,00—27,25
Mąka żytnia 70%	20,50—22,50
Utręby pszenne	9,00—9,40
„ żytnie	8,25—8,60
Groch Victoria	22,00—26,00
Groch drobny jadalny	20,00—23,00
Groch pastewny	14,00—16,00
Peluszka	—
Kuchy lniane	10,00
Wytłoki suche kraj.	—
Wytłoki Soya H.	10,20

Sprawozdanie

z głównego targu — na konie, bydło rogąte i świnię w Toruniu z dnia 3. XI. 1932.

Spędzono na targowicy miejskiej przy Rzeźni

142 koni
110 krów
52 świń tucznych
20 warchlaków
263 prosiąt

Płacono:	zł
Konie starsze	50—100
robotce	170—300
dobrze	400—500
Krowy starsze	80—120
Krowy dojne	120—200
Jałowice	—
Świnie tuczone 50 kg	40—45
Warchlaki:	
poniżej 35 kg.	25—30
powyżej 35 kg.	30—40
prosięta za parę	15—18

JESIENI ZIMA!

Przez osobisty zakup w pierwszorzędnym fabrykach jest mi możliwe służyć mojej Szanownej Klienteli gatunkami pierwszej jakości po nader **korzystnych cenach!**

Już nadszedł wielki transport GARDEROBY! — WSTAP — OBEJRZYJ! —

PŁASZCZE: Damskie, Męskie, Dziecięce
UBRANIA, SWETRY, TRYKOTAŻE
Bieliznę Damską, Męską, Dziecięcą

MATERIAŁY: jedwab, wełniane, baweł.
GALANTERIA: rękawiczki, pończochy, skarpetki.
Kołdry, Pledy, Firany, Obrusy, Płótna!

SKŁAD BŁAWATÓW I KONFEKCI

WOJCIECH MIKOŁAJCZYK - GDYNIA

Sw.-Jańska vis a vis Grand Cafe — Tel. 1559.

Od zaraz potrzebny

sekretarz wójtowski

o wójtostwa w woj. poznańskim z siedzibą na wsi.

Zgłoszenia kandydatów powyżej lat 30-tu wykwalifikowanych pracowników z długoletnimi świadectwami przyjmuje Administracja „Dnia Bydgoskiego” pod nr. 23. 7868

OBWIESZCZENIE.

We wtorek dn. 8. 11. rb. o godz. 9 przed południem odbędzie się w tutejszym składzie ekspedycyjnym licytacja przedmiotów znalezionych i nieodebranych na terenie w. m. Gdańskaz miesiąca lipca 1932 r. Poza tem poddane będą licytacji 3 skrzynie konserw rybnych, 187 kg. dwa worki siemna rzepikowego, 200 kg. 1 skrzynia pyłu cynkowego, 73 kg., oraz 1 worek żyta 54 kg.

Fundbüro Danzig Loge Tor.

Szanownej Klienteli podaje do laskawej wiadomości, że przeniosłem moją hurtownię surowców i wyrobów cukrowych

w Bydgoszczy, z ul. Śniadeckich 61
na ul. Dworcowa 86.

Polecając się laskawym względem kresle się Z poważaniem
7946 Fama „BLOKA”

„Futro”

Małe Garbary róg Król. Jadwigi

Przełason futer podług najnow. modeli. Futra gotowe oraz skóry stale na składzie. Wystrzegajcie się tandety. Tylko kupowanie solidnych gatunków jest mądrze zrozumią oszczędnością. 7723

Górnośląski węgiel i koks

pod gwarancją wagi i jakości

dostarcza

Montana

Sp. z o.o.

Gdynia

Składy

Szosa Gdańska tel. 19-23

Biura

ul. Świętojańska, tel. 19-22

Własne składy z bocznica kolejowa. Waga mostowa - auz ciężarowe

Przebieg sezonu na rok 1933.

500 kompletnych stacyj po cenie dotychczas nietylko, ale i nietylko!

CAŁA EUROPA NA GŁOŚNIK!

Oferujemy wyłącznie w celu spopularyzowania naszej firmy wśród licznych rzesz radioamatorów **ZAMIAST ŻŁ. 400 TYLKO 148**

3 lampowy odbiornik „NON PLUS ULTRA 3” najnowszej udoskonalonej konstrukcji, odbierający wszystkie europejskie stacje na głośnik nadzwyczaj czysto i głośno. Zakres fal od 200 do 2000 mtr. bez wymiennych cewek. Zmontowany w eleganckiej nowomodnej skrzynce mahoniowej lub dębowej z pierwszorzędnymi częściami składowymi. Obsługa nadzwyczaj łatwa. Do aparatu dodajemy pełny komplet niezbędnych akcesoriów, a mianowicie: 2 lampy oszczędnościowe i lampę głośnikową, i głośnik talerzowy, odtwarzający wiernie wszelkie dźwięki, i akumulator, i baterię anodową na 100 V i komplet materiału antenowego. Gwarancja pisemna dwuletnia. Instrukcja bezpłatna.

Zaznaczamy, że jest to cena najniższa wyjątkowa na czas ograniczony, póki zapas starczy. Radzimy zatem skorzystać z tej nietylko, ale i nietylko! okazji. Przy tak bowiem niskiej cenie taki odbiornik winien znaleźć się w każdym domu, szkole, związku i w ogóle instytucji publicznej, jako rzecz nadzwyczaj pożyteczna i w obecnej dobie niezbędna.

Zamówienia wysyłamy odwrotnie za pobraniem pocztowym po otrzymaniu 20 zł. tytułem zaliczki.

Adresować „RADJOFOT” Lwów ul. Kołłątaja 8-35

6126 Telefon Nr. 106.11.

Futra - tanio

z własnej pracowni - w wielkim wyborze

Kierownictwo

BLAUSTEIN

GRUDZIĄDZ, UL. TORUNSKA 16, I.

Przeróbki. 7940 Reparacje.

ZAPOWIEDZ.

Podaje się do ogólnej wiadomości, że niezłoty Walerjan Freda, robotnik, zamieszkały w Gdyni Chylonii, syn Augusta Fredy, chałupnika i jego żony Józefiny z domu Markowskiej, zamieszkałych w Sytnie, gmina Dzierżążno, powiat kartuski; 2. niezamężna Anna Kordowska, służąca, zamieszkała w Cisowie, powiat morski, córka Bernarda Kordowskiego, robotnika zmarłego, ostatnio zamieszkałego w Hamborn (Niemcy) i jego żony Klary z domu Kruzińskiej, teraz zamężnej Jaenochowej, zamieszkałej w Skórczu, chcą zawrzeć związek małżeński. O jakiegokolwiek przeszkodzie należy donieść niżej podpisanemu w przeciągu 15 dni. Obwieszczenie zapowiedzi nastąpi winno w Gdyni, Cisowie i „Gazecie Gdańskiej” w Gdyni. Gdynia, dnia 19 października 1932 r.

Urządnik stanu cywilnego.
Reinhardt.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

Dnia 8 listopada 1932 r. o godz. 10 przed południem sprzedawac będą w drodze przetargu przymusowego najwięcej dającym za gotówkę u p. Ignacego Koleckiego w Wąbrzeźnie, ul. Mickiewicza: młockarki, siekaczki, maneże, suszarki, plugi, wagę bydlęcą itp. przedmioty. 7930

(-) Głowczewski, komornik sądowy w Wąbrzeźnie.

Z prawami szkół państwowych 7045

8-klasowe gimnazjum żeńskie

G. Winogrodzkiego w Wejherowie

orzymuje zapisy do wszystkich klas, poczynając od klasy 2-giej. Przy gimnazjum wstępne klasy koedukacyjne, przygotowujące do gimnazjum nowego typu.

Z dniem 8 bm. przenoszę
moją kancelarię

pod nr. 5 przy ul. 27 Stycznia

Dr. E. JAKUBICZKA
adwokat w Gniewie. 7926

Z powodu przeprowadzki

Kasa Chorych w Grudziądzu

jest zamknięta w poniedziałek dn. 7. XI. 32 r.

W nowym gmachu przy ul. Wybickiego nr.

30, narożnik ul. Ks. Budkiewicza.

Tel. nr. 225, 270, 850

biura i wydział lecznictwa

będą czynne od wtorku dn. 8. XI. 32. o godz.

9-tej.

7943

Dyrekcja

(-) Kucharski
Dyrektor.

(-) Dr. Tarkowski
Naczelný Lekarz.

KUPNO MEBLI

jest bezwarunkowo kwestją zaufania!

Prosimy dlatego porównać wykonanie naszych mebli z innymi fabrykami. Z łatwością przekonacie się, że jednak u nas zakupicie się

— najtaniej i najpiękniej. —

Rozporządzamy ogromnym wyborem przeszło

100 POKOI

gotowych na składzie a mianowicie:

połojce jadalne już od 1000.— złotych
gabinety męskie „ „ 750.— złotych
sypialnie „ „ 550.— złotych

Służymy również wielkim wyborem w salonach jakoteż w meblach poje-
dyńczych i drobnych, koszykowych i łóżkach metalowych

Reparacje mebli.

Wykonujemy każdego czasu szybko, starannie i tanio.

Bracia Tews-Toruń Mostowa 30. Telefon 84.

Największy i najstarszy oraz najwytworniej wyposażony skład mebli na
miejscu. 7919

Fortepiany orzechowe, ciarne i dębowe gotowe na składzie.

MLEKO

pełne, pasteryzowane

i masło deserowe, różne

gatunki sera 7939

Centralna Mleczarnia

Grudziądz - Marusza

Tuszeńska Grobla 12.16.

Telefon 180.

MIOD

deserowy tegoroczny, pod gwarancją prawdziwie pszczylny, bez żadnych domieszek, wysyła ku zupełnemu zadowoleniu klientów: 3 kg. 6,50 zł., 5 kg. 8,50 zł., 10 kg. 16,00 zł., 30 kg. 42 zł., 60 kg. 77 zł. wraz z blaszankami i opłata pocztowa - kolejową, franko miejsce odbioru za pobraniem

Polska Pasieka

Pszczelna, Podwojewódzka Nr. 65,
Małopolska.

TANCÓW

nowe kursy w BYDGOSZCZY rozpoczyna się w czwartek dnia 3 listopada br. W najbliższym czasie uczyć będą najnowszych tańców towarzyskich w TORUNIU.
Władysław Kochański
Bydgoszcz - Sienkiewicza 12
tel. 22-14.

Tysiące Chorych

na katar żołądka, wzdęcia, kurcze, bóle, niestrawność, zgagę, nudności, wymioty, brak apetytu, ogólne osłabienie etc. **odzyskano zdrowie** używając ziółka sławnego na cały świat dra Dietla, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Żądacie bezpłatnej broszury pocztowej! Adres: **Liszki-Apteka.** 4868

DRUKI

tanio i spiesznie
Władysław Kulski
Tel. 330-Grudziądz-Pańska 19

Najsmaczniejsze

najtańsze 7644

Śniadania 70 gr.

i Obiady 1.— zł.

u Kantorowicza

Toruń. Szeroka 18.

Dom

dochodowy z mleczarnią na sprzedaż. Oferty do Adm. pod nr. 7893.

Specjalista chorób dziecięcych

Dr. med. Marjan J. Skowroński

po powrocie mieszka teraz przy Rynku Nowomiej-
skim 25 I. p., tel. Nr. 705-Toruń 7798

Pa. węgiel górnośląski
Koks hutniczy, brykety
drzewo opałowe

polecają

BRACIA PICHERT

T. z o. p.

Chełmża ul. Kolejowa 19. Tel. 14. - Toruń ulica
Przedzamcze 7. Tel. 15 i 32. - Chojnice Szosa
Gdańska 39. Tel. 211.

ZAPOWIEDZ.

Podaje się do ogólnej wiadomości, że 1. Władysław Hinz, wdowiec młynarz, zamieszkały w Przdokowie, syn zmarłego w Żukowie kolejarza Jana Hinz i tegoż małżonki Antoniny z domu Adamczyk zamieszkałej w Dzierżążnie pow. kartuski; 2. Gertruda Goszka, panna, zamieszkała w Gdańsku Ziegelstr. Nr. 14, córka zmarłego w Smoldzinie właściciela Piotra Goszki i tegoż małżonki Cecylii z domu Bolli; teraz zamężna Labuda, zamieszkała w Kosowie pow. kartuski chcą zawrzeć związek małżeński.

Obwieszczenie zapowiedzi nastąpi winno w Przdokowie i w „Gazecie Gdańskiej” w Gdańsku W. M. Przdokowo, dnia 2 listopada 1932 r.

Urządnik stanu cywilnego.
Wicki.

OSIEDLIŁEM SIĘ

jako lekarz chorób wewnętrznych w Gdańsku
I Dam 22/23 II. wejście z Brejtasse

Dr. KOPCZYŃSKI

Godziny przyjęć 9—12 i 4—6 1/2

Telefon 28 481

Urządzenie röntgenowskie, diathermia, lampa
kwarcowa. 473

„TECZA” TORUN

ul. Mickiewicza 112
cena chemicznego
czyszczenia
frenca
4,50 zł.

TAPETY

ceny niższe znacznie
Farby 6851
Lakiery
Pokosty i t. p.
poleca

Jan Kapczyński

TORUN, Szeroka róg
Mostowej i Szczytna 15.

Moduska z Warszawy

wykonuje bardzo eleganckie
suknie wieczorowe, popo-
łudniowe, palta, kostjmy.
Najnowsze modele paryskie,
wiedeńskie i warszawskie.
Wykonanie na zamówienie
do 8 dni. Ceny obniżone!
Gdańsk, Pfefferstadt 72 b.
parter lewo.

Piece, kucharki,

skrzynki do węgla poleca
P. TARNEY, Toruń
Stary Rynek 23 Tel. 138

Przysposobiam do egz-
minów, udzielam

lekcji

francuskiego, angielskiego,
niemieckiego i gry na for-
tepianie. Adamska, Sukien-
nica 4, Toruń. 4308

KOKS

na sprzedaż 7610

Magistrat Podgórz.

Dla kolejarzy

wykonuje fotografie legity-
macyjne w ciągu 24 godzin
także na poczekaniu.
50 gr. sztuka.

T. MELNICKI,

Toruń, obok starostwa pow.
7532

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT IZOLACYJNYCH ZYGMUNT KNABE

GDYNIA, SZOSA GDAŃSKA,
DOM KOLESINSKIEGO TEL. 14-52

WYKONYWA

Krycie, remont i konserwację dachów. Wszelkiego rodzaju izolacje termiczne i akustyczne. Osuszanie piwnic, tamowanie wód zaskórnych. Posadzki skalodrzewne. Stalobeton. Izolacje rurociągów i kotłów korkiem i izolacjami specjalnymi. Wodoszczelne betony. Ogrodzenia z siatek drucianych.

DOSTARCZA

Gumolitową papę. Gumolit do konserwacji dachów. Gumolit izolacyjny do fundamentów. Preparaty fluorowe-domieszki do zapraw wodoszczelnych. Karbolineum. Terpentyny wszelkie. Magnezyt kaustyczny. Chlorek magnezu lamy. Siatki do ogrodzeń. Izolacje korkową, płyty, lupiny segmenty i dołatki. Materiały do stalobetonów.

Terminowe wykonanie. Materiały z najlepszych źródeł.

6 946

Ważne dla Torunia i okolicy!

Zaszczytnie znany w całej Polsce specjalista

M. TILLEMANN z Krakowa

wynalazca nowego systemu opatentowanych bandaży, usuwających radykalnie różnego rodzaju najniebezpieczniejsze i najzastarsze

PRZEPUKLINY

[ruptury] u pań, panów i dzieci, nawet tam, gdzie różne systemy bandaży i operacja nie pomogły, **przyjeżdża do Bydgoszczy** i będzie przyjmował osobiście w Hotelu „Pod Orłem” ul. Gdańska 163, od 15-18 listopada br. włącznie od godziny 9-5-tej popołudniu.

Zainteresowani zechcą bezzwłocznie przed odwiezieniem mnie w Bydgoszcz, żądać bezpłatnych prospektów od: **M. Tillemann, specj. i wynalazca opatent. band. Kraków, ul. Szlak 39.** 7932

DARMO nie dajemy, ale najlepiej i najtaniej kupisz

FUTRA

w znanej w całej Polsce firmie:

J. RAPAPORT i Syn

Warszawa

filja: **BYDGOSZCZ, ul. DWORCOWA 33**

telefon 21-13.

6971

BLEDNICE niedokrwiłość nawet długotrwała, która odbiera choremu wszelką energję i radość życia — leczą nadzwyczaj skutecznie **ZIOŁA Dra BREYERA Nr. 6**

rozpowszechnione w kraju i zagranicą, polecane przez niezliczone rzesze wyleczonych.

NERKI i PECHERZ moczowy schorzał z powodu przeziębienia, nadużycia mięsa, alkoholu, ostrych środków, zatrzymania moczu i t. p. — leczą z nadzwyczajnym skutkiem **ZIOŁA Dra BREYERA Nr. 7**

usuwając dreszcze, gorączkę, bóle krzyżów itd.

Żądać w oryginalnym opakowaniu w aptekach i składach aptecznych, lub w wytwórni „**POLHERBA**” Kraków-Podgórze **okr. 48.**

Zainteresowani otrzymają na żądanie darmo z wytwórni broszurkę „Jak odzyskać zdrowie”. 6951

Troskę i lęk o jutro
pozbędzie tylko ten, kto kupi

losy

loterii Państwowej w szczęśliwej kolekturze

Pawła Billerta

Toruń, Nowomiejski Rynek.

7921

Pod Gdynią przy stacji kolejowej Rumja-Zagórze

parcele budowl.

Plan parcelacyjny zatwierdzony przez Komisariat Rządu, zezwolenie na zabudowę **natychmiast!** 600 m² i więcej już od 90 gr. za metr kwadr., 50 parcel pod lasem i rzeką dla will i domków letnich 2 zł. za metr kwadratowy.

parcele łakowe

700 - 1000 zł za morgę pruska na dogodnych warunkach **na sprzedaż.**

R. KUSCHE, RUMJA

4791

pow. Morski

Masywny budynek fabryczny, 1.000 m² po- mieszczeń roboczych, turbina wodna 30 HP., dom pański, 8 pokoi, park na sprzedaż, lub do wdzierżaw.

Szkoło okienne
w wszelkich gatunkach i grubościach.

Szkoło ornamentowe
surowe i drutowe, kit szklarski, narzędzia szklarskie, lustra.

dostarcza fachowcom po cenach hurtowych

F-a M. Warm, Gniezno

Składnica **Gdynia**, Szosa Gdańska naprzeciwko Instytutu Handlu Morskiego tel. 13-36

7720

Miejsce spotkań dla przyjezdnych

RESTAURACJA GRUDZIĄDZ

Plac 23 Stycznia 29 — Telef. 735

Obiady z 3 dań 90 gr. Gorące potrawy oraz napoje wszelkiego gatunku o każdej porze dnia. Lokal obok przystanku tramw. 3 min. od dworca.

Kolacja à la carte już od 50 gr. począwszy 4758

właśc.: Józef Grzeszkowiak

Kieliszek wódki od 15 groszy

Z dniem 5 listopada br. rozpoczynamy **sprzedaż znanego ze swej jakości**

piwa

KOŹLAK (BOCK)

Browar Grudziądzki

W. Sommer i Ska.

GRUDZIĄDZ, TEL. 90.

7941

FUTRA - SKÓRKI

Reparacje i przeróbki tanio.

A. Griese, Gdańsk - Oliwa Zoppoterstr. 66

Telefon 452 68.

Światło

elektryczne. Naprawę akumulatorów wykonuje tanio i dobrze Maliński, Wejherowo, Północna 1 (Plac Wejhera 17) (6852)

KTO

nadesłanie swój charakter pisma oraz imię, miesiąc i rok urodzenia

otrzyma los

do I. klasy 26-ej Loterii Państwowej, wybrany zupełnie bezinteresownie przez słynnego astrologa Szyllera-Szkolnika na zasadzie obliczeń kabbalistycznych i astrologii po uprzednim wpłaceniu do **P. K. O. za Nr. 18607** należności za **ćwierć losu 10 zł., pół losu 20 zł., cały los 40 zł.** Losy wysyłamy natychmiast po otrzymaniu gotówki. Główna wygrana **miljon zł.** Ciągnięcie I. klasy już od 17 listopada 1932 r. **Uwaga!** Do każdego losu kolektura dołącza własnoręczne potwierdzenie p. Szyllera-Szkolnika wybranego przezeń numeru. Adresować: **Kolektura Loterii Państwowej Nr. 757 Warszawa, Marszałkowska 58 m. 34.** 7423

Przeprowadziłem 7839

się na Brunshöferweg Nr. 20, Gdańsk-Wrzeszcz
Dr. med. Wagner - Manslau
lekarz praktyczny i akuszer.

HOTEL

Tel. 28651 - 26306

naprzeciw dworca

CONTINENTAL

poleca pokoje z łazienk.,
bież. wodą i telefonem po
umiarkowanych cenach.

GDANŃSK

FABRYKA LUSTER i SZLIFIERNIA SZKŁA

Dla fabryk mebli i odsprzedawców specjalne cenniki.

ZAKŁADY SZKLARSKIE

Telefon 15-58

R. ZIELINSKI, GDYNIA

ul. Świętojańska

Hurt szkła, oprawa obrazów. — Specjalność: Szyby wystawowe.

(6945)

Przedstawicielstwo: Płyt szklanych „Luxfer“ i „Rotalith“.

TORUN

PRZETARG.

7 listopada o 8,30 Grębocin w Firmie „Cegła“ sprzedaje przymusowym przetargiem za gotówkę: tor kolejki polnej, lorki, około 478,000 dren, 11 Gostkowo u Szelesia: żyto; 12 Rogówko u Liedtkego: u-mywalkę.

Kozłowski, komornik sądowy, z pol. Toruń.

WYWOŁANIE. Firma Albert Kuh, Spółka z ograniczoną poręką w Gdańsku Langermarkt 38 wniosła o wywołanie wekeli wystawionych przez firmę Domy Pomorskie Sp. Akc. w Toruniu w dniu 8 wrz. 16 czerwca 1931 r. i to dwóch na 1000 zł. i 500 zł. akceptowanych przez Stanisława Haertle z Lipinek, a płatnych 8. 8. 1931 r. w Pomorskim Banku Rolniczym i jednego akceptowanego przez Juliusza Reicha z Sychowa na 1000 zł. płatnego 16. 8. 1931 r. w firmie Domy Pomorskie Sp. Akc. w Toruniu. Posiadacz powyższych dokumentów wzywa się, by najpóźniej na termin w dn. 25 lutego 1932 r. o godz. 10 w podpisanym Sądzie, pokój 1. 2a odbyć się mającym swoje prawa zgłosić i dokumenty te przedłożyć, w przeciwnym bowiem razie nastąpi unieważnienie dokumentu.

7. F 10/32. Sąd Grodzki w Toruniu.

GRUDZIĄDZ

PRZETARG PRZYMUSOWY.

We wtorek dnia 9. 11. br. sprzedawca będzie w drodze przetargu przymusowego najwięcej dającemu za gotówkę we Wydrznie, Gordonowie i St. Blonowie: 2 jałówki, 6 gęsi, 30 kur, 6 indyków, 1 lustrz, 15 ctr. żyta w słomie, 240 ctr. pszenicy w słomie. Zbiórka licytantów o godz. 9 przed oberzą Działaka we Wydrznie. W Nogacie: 3 świnię, byczek i żreback. Zbiórka licytantów o godz. 11 we Wydrznie przed oberzą Działaka. W Szywaldzie: 40 ctr. żyta w słomie, 2 bekony, 3 byczki, 1 żreback, 4 jałówki. Zbiórka licytantów o godz. 12 przed oberzą Woelkego w Szywaldzie. W Szembruku: 60 kur, 40 kaczek, 18 gęsi, 2 krowy. Zbiórka licytantów o godz. 30 przed oberzą Wiecherta w Szembruku. W Budach u p. Kaczerowskiego: 1 manez. Zbiórka licytantów na szosie o godz. 14. W Gardej: 1 regal i 80 ctr. żyta w słomie. Zbiórka licytantów przed dworcem kolejowym o godz. 14,30.

Kowalski, komornik sądowy w Grudziądzu.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

We wtorek dnia 8. 11. 1932 r. o godzinie 10 sprzedawca będzie za gotówkę więcej dającemu w Szarnosiu u p. Maliszewskiego i Sobczyńskiego: 125 centr. żyta, 1 maciore, 10 psociaków, 4 warchlaki, 12 kaczek, 10 indyków i 20 gęsi.

Dobrza, i, komornik sądowy w Grudziądzu.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W poniedziałek dnia 7. 11. br. o godzinie 14 sprzedawca będzie za gotówkę więcej dającemu w Łasinie: kasę ogniotrwałą i maszynę do pisania i samochód osobowy. Zbiórka reflektantów na Rynku. 7936

Dobrzański, komornik sądowy w Grudziądzu.

Lalki

i zabawki wszelkiego rodzaju naprawa fachowo i tanio tylko Kopernika 24 i ptr. w Toruniu. 7933

WSZYSCY

grają w Kolekturze Szczęścia

W. Kaftal i Ska

Centrala: Katowice, ul. św. Jana 16.

Oddział Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 4. vis a vis kościoła Klarusek.

Wielka premia zł. 200.000 oraz szereg większych wygranych po 25.000, 20.000, 15.000, 10.000, 5.000 etc. padły w ubiegłej 25 Loterii w Kolekturze Kaftala.

Losy I-ej klasy są już do nabycia.

Główna wygrana 1.000.000 złotych.

Uwaga! Udziela się P. T. Graczom wyczerpujących informacji o zmianach planu gry do 26 Loterii.

ZAKŁAD

KAPIELOWY

w TORUNIU, przy ul. Łaziennej 14, czynny w piątki i soboty każdego tygodnia po znizonych cenach. 7897

Okój

umeblowany zaciszny, ciepły z używaniem łazienki, telefonu wynajmę. Adres — w „Dniu Pomorskim“ Toruń Szeroka 11. 7246

BYDGOSZCZ

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 4 po poł. sprzedam przy ul. Dworcowej we firmie „Hartwig“ najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 1 samochód osobowy marki „Pontschiak“.

Zlec. Nr. 2255/8 7950

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 12-tej w poł. sprzedam przy ul. Jagiellońskiej nr. 44/45 najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 2 biurka dębowe

Zlec. Nr. 2253/VIII 7952

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 3,30 po poł. sprzedam przy ul. Fordońskiej nr. 30 najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 1 bufet, 1 kredens, 1 stół rozciągnany, 2 fotole wybite skórą, 6 krzeseł obciągnięte skórą.

Zlec. Nr. 2250/VIII 7951

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 11 przed poł. sprzedam przy ul. Fordońskiej nr. 21 najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 2 warsztaty stolarskie.

Zlec. Nr. 2252/VIII 7957

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 10,30 przed poł. sprzedam przy ul. Placu Teatralnym nr. 6 najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 25 kanap wybijanych gobeliną, 20 stolików kawiarnianych z marm. płytami.

Zlec. Nr. 2251/V8 7956

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 2,30 po poł. sprzedam przy ul. Fordońskiej nr. 4 najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 1 kiosk.

Zlec. Nr. 2249/VIII 7955

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 1,45 po poł. sprzedam przy ul. Małej nr. 7 najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 1 fortepian „Chauschel“.

Zlec. Nr. 2248/8 7954

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W sobotę dnia 5 listopada 1932 r. o godz. 12,30 w poł. sprzedam przy ul. Krakowskiej nr. 3 najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: 1 samochód „Ford“ P. Z. 44874.

Zlec. Nr. 2254/VIII 7953

M. Bertrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W dniu 7. 11. 1932 sprzedam najwięcej dającemu za gotówkę o godz. 10 przy Gdańskiej 18: fortepian „Rittinghaus“; o godz. 10,30 przy Gdańskiej 76 w f-ie Herzke: 60 kg. laku, 2 lampy wiszące, wózek dziecięcy; o godz. 11,30 przy Zamojskiej 5: kasę żelazną.

Zlec. Nr. 2382/VIII 7958

Stężycki, komornik sądowy w Bydgoszczy.

Przeprowadziłem się

na Langgasse 59 w Gdańsku

Lekarz-dentysta 7437

A. SOKALSKI

Futra

najsolidniej wykonuje polak, chrześcijanin, najpopularniejszy na Pomorzu fachowiec. Stanisław Rudak, Bydgoszcz, Dworcowa 70 6765

Dla pp. oficerów Torunia, Podgórze osobny

kurs handlowy

wieczorny, szkoly kupieckiej, buchalterji, stenografji i t. d. Toruń, Małe Garbary 5. Dyrekcja. 7874

10.000 zł.

wypożycza się za zapewnieniem hipotecznym. Na odpowiedź 30 gr. Oferty do „Dnia Pomorskiego“ pod nr. 7866

Mundury

plaszcz, czapery i brzewesy wykonuje pod gwarancją soluniki i tano

Al. Iwański

specjalista unudniowań. Toruń, Różana 1. I. [7 82

Szoferów

oraz amatorów kształca szybko i tanio kursy samochodowe Z. Kochańskiego w Bydgoszczy, 3 Maja 20. tel. 11.85. Zapisy każdego czasu, opłata ratami. Egzamin w Bydgoszczy lub w Toruniu. 2901

Nauczycielka

rutynowana z kilkoletnią praktyką przyjmie posadę od 1. XI. br. Łaskawe zgłoszenia Dzień Pomorski Toruń, Szeroka 11 pod L. 7513.

Cukiernia SAVOY

Toruń, Chelmińska 11

Nowocześnie

urządzone —

Najlepsza Kawa

i ciastka —

Ceny niskie!

Tylko

w Dworze Artusa

TORUN, tel. 71.

wydaje się smaczne, zdrowe i obfite śniadania, obiady i kolacje na świeżym maśle. Proszę o rychłe zamawianie sal na Karnawał, zebrania i zjady 7717

Mieszkanie

czteropokojowe całkowicie urządzone sprzedam. Objeżdżać można tylko w godzinach od 7-iej do 9-iej. L. Lewandowski Toruń, Rybaki 55. parter. 7892

Sprzedam

lub zamienię na dom, foliark 300 morgowy. Budynki nowe luksusowe. Dom willa 10 pokoi, centralne ogrzewanie. Ziemia buraczna, na, drenowana. 13 koni, 25 sztuk bydła, 30 świń, inwentarz martwy nadkompletny, cena 135.000 zł. Hipoteka 40.000 reszta gotów. „Polonia“ tel. 210, Grudziądz Plac 23 Stycznia 28. 7408.

Poślubię

wdowca starszego, kulturalnego, mającego kilkoro dzieci. Jestem wykształcony, gospodarny, przystojny. Oferty do Dnia Pomorskiego Toruń, Szeroka 11 pod 7513.

Cały dom

parter i 2 piętro, 6 dużych pokoi, obszerna piwnica, znajdujący się w centrum miasta, nadające się na biuro, warsztaty lub magazynowy od zaraz korzystnie do wydzierżawienia. Zgłoszenia „Par“ Toruń, Szeroka 46, tel. 711. 7960

Szlifowanie

wszelkich cylindrów z gwarancją półroczną po cenach konkurencyjnych tylko w firmie „Autoarma“ Bydgoszcz, Zduny 6, tel. 18245 5056

Czy byłeś w

CUKIERNI „SAVOY“

Toruń, ul. Chelmińska 11. tam najmiłszy pobyt, najlepsza kawa i ciastka. Ceny niskie. 7928

Mieszkanie

5 pokoi z komfortem, centrum, II. piętro z balkonem. Od 1. XII do wynajęcia. Oferty do „Dnia Pom.“ pod nr. 7929.

Konwersacji

niemieckiego dla dorosłych i dzieci udzielam, Toruń, Plac św. Katarzyny 1/5. m. 2, 7927

Koncert

najważniejszych Towarzystw ubezpieczeń w Polsce poszukuje zdolnych i doświadczonych akwizytorów w miastach i większych wszach województwa pomorskiego. Zgłosz. do administracji pisma pod nr. 815 gr. 7942

SZKOŁA TANCOW

Janiny Werny

wyucza szybko tańczyć bez wzgl. na zdolność. Kurs rozpocznie się 8-go listopada b. r. TORUN, Prosta 22. 7923

Panienska

z maturą, władająca językiem polskim i niemieckim poszukuje posady na majątku. Najchętniej do dzieci. Oferty do „Dnia Pom.“ Toruń, pod „Przyszłość“. 7934

Mieszkanie

3 i 5 pokojowe w ulicy Szeleckiej od zaraz do wydzierżawienia. Zgłoszenia „Par“ Toruń, Szeroka 46, tel. 711.

Komis

Przyjmujemy do sprzedaży dobrą porcelanę, kryształ, futra, meble stylowe i t. p. „Stala Okazja“ Bydgoszcz, Gdańska 10. 7949

Obuwie

Bydgoszcz, Grunwaldzka 1, poleca się po niskich cenach z własnej pracowni, jak również reparacje. Fachowa obsługa. 7948

ZIOLA LECZNICZE

według przepisów sławnych lekarzy przeciw chorobom żołądka, kiszek, płuc, nerwów, wątroby, nerek, pęcherza, hemoroidom, upłom, obstrukcji, kamieniom żółciowym, kaszlowi, astmie, blednicy, sklerozie, artretyzmowi, reumatyzmowi etc. Żądajcie bezpłatnej broszury pouczającej! Adres: Liszki—Apteka. 7860

Firma „Kefir“

Bydgoszcz, Parkowa 1, dostarcza w czasie śniadań do biur mleko gorące i kakao mleczne w buteleczkach. 7944

Garderoba

męska, damska, kuśnierstwo — najnowsze fasony, ceny przystępne. (7911) K. Lewandowski, mistrz krawiecki. Toruń, ul. Kopernika 9.

Dziś FLAKI

po warszawsku U GRACJA Restauracja Toruń, ul. Szeroka 25 (7913)

Węgiel

drzewo najtaniej sprzedaje w Grudziądzu Sikora, Lipowa 11. 7832

Teatr Polski

w Toruniu

Repertuar

W sobotę dnia 5 bm

o godz. 20-tej

po cenach znizonych

ostatni raz

„DZIKA PSZCZOLA“

Komedia w 3 aktach

L. H. Morstina

Leg. znizk. 33%

W niedzielę dnia 6 bm

o godz. 16-tej

po cenach znizonych

ostatni raz

„Pochód duchów“

Sztuka w 4 aktach

10 obrazach E. Raupacha

W niedzielę dn. 6 bm

o godz. 20-tej

„Z... z...“

Farsa w 3 aktach

A. Mollera,

Leg. znizk. 33%

W poniedz., dnia 7 bm

o godz. 20-tej

„Zoneczka z...“

Farsa w 3 aktach

A. Mollera.

Legit. znizk. 33 proc.

Selegramy

z ostatniej chwili

Projekt Francji w Genewie

Ekspose Pawła Boncoura w konferencji rozbrojeniowej

Genewa, 5. 11. (PAT). Prezydium Konferencji Rozbrojeniowej zebrało się wczoraj na specjalnym posiedzeniu w celu wysłuchania ekspose Paul Boncoura o francuskim planie rozbrojeniowym.

Na wstępie Paul Boncour podkreślił, że plan ten nie jest wyłącznie francuski, gdyż opracowując go, delegacja francuska współpracowała z innymi. Przyjęła ona zalecenia Benesa i Politisa. Poza tym komisja kierowała się ideami, które wyłoniły się z dotychczasowych debat konferencji.

Paul Boncour miał następnie okazję wykazać, że projekt francuski, zmierzający do zmiany sił obronnych państwa i osłabienia sił ofensywnych idzie po tej samej linii, co projekt angielski i amerykański, mimo, iż formułuje on propozycje odmienne. Paul Boncour podkreślił dalej, że licząc się konsekwentnie z uniwersalnością Ligi i z koniecznością stopniowego zobowiązania wzajemnej pomocy, projekt francuski przewidywał szereg kręgów coraz to szerszych.

Plan francuski obejmuje wszystkie narody. Ma na celu uzupełnienie paktu Briand-Kellog w duchu propozycji Stimsona, tj. przez pozabawienie państwa, prowadzącego wojnę wszelkiej pomocy ekonomicznej.

Drugi krąg stanowi pakt Ligi Narodów i pakt locarneski. Obejmuje on członków Ligi. Tu nie ma być zmienionego w tekstach, a jedynie ma być stworzona inna atmosfera przez zapewnienie stosowania paktu, w szczególności art. 16, przewidującego sankcje przeciwko napastnikom.

Wreszcie największym kręgiem byłby projekt wzajemnej pomocy, w szczególności narodów europejskich kontynentalnych. W tym to pakcie figurowałoby zobowiązanie co do redukcji zbrojeń, przyczem przewidziano, że jedyną siłą stała należąca do kontrahentów byłaby siły zredukowane

Na „Dom Pocztowca“

Ministerstwo poczt i telegrafów przedłużyło powtórnie termin sprzedaży nalepek na „Dom Pocztowca“ w urzędach i agencjach pocztowych. Sprzedaż ta, która miała być zakończona z dniem 30 b. m., przedłużona została do dnia 30 kwietnia 1933 r.

Ciekawa Statystyka

Zbrane ostatnio dane w sprawie liczby rowerzystów na kuli ziemskiej wykazały, że najwięcej na świecie rowerzystów posiadają Niemcy, a mianowicie 15 milionów. Anglia posiada 8 milionów, Francja 6 milionów 750 tys., Japonia 6 milionów, Włochy 5 milionów, Anglia i Indie 3 milj. 500 tys., Holandia 3 miliony, Belgia 2 miliony, Danja 1 milj. 500 tys. Szwecja 800 tys., Kanada 750 tys., Austria 700 tys. — Szwajcaria 500 tys. Polska 380 tysięcy, Czechosłowacja 350 tys., Węgry 300 tys., Hiszpania 200 tys., Estonia 84 tys., Jugosławia 20 tys., Rumunia 20 tys. i Portugalia 12 tysięcy.

Wśród wielkich miast europejskich procento wo największą liczbę rowerzystów posiada Monachium, na dalszych miejscach znajdują się Kopenhaga i Amsterdam.

Yo-yo wynalazkiem włoskim

Najpopularniejsza dzisiaj na całym świecie gra „amerykańska“ — yo-yo, jest jak twierdzi pismo rzymskie „Tribuna“, wynalazkiem włoskim. Dzisiejsze yo-yo było w użyciu na dworze papieża Grzegorza XIII, nazywała się ta gra wówczas „motopendolo“, t. j. ruchome wahadło, a wynalazcą tej zabawki był pewien mnich którego nazwisko pozostało nieznanne.

i oddane do dyspozycji Ligi Narodów. Przy ustalaniu czasu służby należy uwzględnić wyszkolenie przedpoborowe. Poza tym trzeba ograniczyć prawa rekrutowania w państwach o bardzo wielkiej ludności, tak, aby nie stanowiło ono niebezpieczeństwa dla innych państw. Co się tyczy materiałów wojennych, to trzeba będzie także wzmocnić siły obronne a osłabić siły agresywne.

Delegat francuski pragnie umiędzynarodowić lotnictwo. Co się zaś tyczy artylerji ciężkiej i czołgów, delegacja francuska zmierza do tego, aby stały organy defenzywne były wyposażone w broń dostateczną do odparcia napaści. Reszta ma

terjału wojennego winna być w ten, czy inny sposób oddana do dyspozycji Ligi Narodów, aby mogła być oddana państwu napadniętemu.

Ekspose Paul Boncoura zwraca uwagę na ograniczenie głównych propozycji francuskich do państw kontynentalnych. Paul Boncour podniósł w szczególności, że projekt ten nie żąda od Wielkiej Brytanji ani uczestniczenia w pakcie wzajemnej pomocy, ani zniesienia u siebie armji zawodowej i wprowadzenia służby wojskowej. Za stosując się w ten sposób do idei, dominującej w Anglii, Francja spodziewa się pozyskać rząd angielski dla swojego planu.

Z teki karykaturzysty

Herriot odsłonił prawdziwe oblicze Reichswehry

Oferta Papena

Radjowa propozycja pod adresem Hitlera

Berlin, 5. 11. (PAT). Kanclerz Papen wygłosił wczoraj przez radio mowę polityczną, w której zwrócił się pod adresem hitlerowców z zarzutem, że mimo poparcia, jakiego rząd obecnym udzielił partji narodowo-socjalistycznej, w poprzedniej kampanji wyborczej, sprzeniewierzyli się oni w krytycznym momencie hasłu koncentracji narodowej. Jeżeli Hitler chce iść w jednym szeregu z wielkim obozem narodu niemieckiego, to nie wolno mu osłabić stanowiska rządu, walczącego o równe uprawnienie i suwerenność narodu.

„Czy nie chcecie wreszcie przyłączyć się do współpracy nad odbudową? — pyta Papen. — Czy nie chcecie stanąć w naszych szeregach w walce przełomowej o suwerenność Niemiec. Oto jest historyczne pytanie, z którym zwracam się przedewszystkiem do wielkiego ruchu narodowościowego dąsających Niemiec — zakończył Papen.

Mowa Papena uważana jest za pewien rodzaj oferty pod adresem partji narodowo-socjalistycznej, od której należy oczekiwać daleko idących ustępstw za cenę poparcia gabinetu prezydjalnego. Polityczne koła tłumaczą oświadczenie kanclerza Papena wpływem bardzo poważnych czynników politycznych.

Najmłodsza redaktorka

Tatjana ks. Wiazemskaja, trzynastoletnia wnuczka znanego w Londynie bogacza, Gordona Selfridge, pełni funkcje najmłodszej w Anglii, a nawet na świecie, redaktorki. Redaguje ona czasopismo „The Will of the Wisp“ („Błędny Ognisk“). Miesięcznik ks. Wiazemskiej kosztuje tylko jeden penny i rozchodzi się w dużej ilości wśród młodzieży w Anglii, Ameryce i koloniach angielskich. Miesięcznik zawiera poezję, działy mody, rozrywki umysłowe, pedagogiki powieści etc. Artykuły wstępne na rozmaite tematy wychodzą z pod pióra samej redaktorki.

Młodej księżniczce-redaktorce nie brak odwagi: pisze ona o wszystkim, ba, zapuszcza się nawet w gąszcz skomplikowanych kwestji finansowych i udziela rad p. Montague Norman, gubernatorowi „Bank of England“!

„Wskazywaliśmy — pisze księżniczka — w poprzednim artykule na to, że dyskonto bankowe jest zbyt wysokie. Cieszy nas, że dyrekcja Banku Angielskiego poszła za naszą radą i obniżyła stopę dyskontową“

Krwawy przebieg strajku tramwajarzy w Berlinie

Barykady na ulicach stolicy Niemiec

Berlin 5. 11 (PAT). Mimo ostrych zarządzeń dyrekcji berlińskiego towarzystwa komunikacyjnego i policji likwidacja strajku tramwajarzy napotykała na znaczne przeszkody.

Wbrew oczekiwaniom nie udało się wczoraj uruchomić żadnej stałej linii ani autobusowej ani tramwajowej. Nawet kilka wozów tramwajowych nie zdołało wyjechać z powodu przybrania groźnej postawy przez tłum, zgromadzony na ulicach przed remizami.

Na Schoenebergu doszło do starć między strajkującymi a policją. Jeden narodowy socjalista został zabity a 4 robotników odniosło ciężkie rany. Do zajścia tego doszło w chwili gdy jeden z wozów, wyjeżdżając na miasto został obrzucony kamieniami. Interwenująca policja została przyjęta przez tłum wywiskami „Pacholki Papena! Krywawo psy!“ itd. Policja, nie mogąc rozprószyć strajkujących którzy zaczęli ją obrzucać kamieniami, użyła broni palnej dając kilka salw.

Po południu w Schoenebergu zajścia powtórzyły się przyczem tłum zaatakował policję, —

która użyła broni palnej, raniąc ciężko jedną z robotnic

Do podobnego krwawego zajścia doszło również w dzielnicy Treptow, gdzie tłum robotników zaatakował kamieniami autobus, usiłujący wyjechać na miasto. Policja nie mogąc uporać się z demonstrującymi przy pomocy pałek gumowych zrobiła użytek z broni palnej, raniąc ciężko dwie osoby. W jednej z ulic okolicznych na Schoenebergu w czasie zajścia strajkujących z policją, zabity został również jeden robotnik. Z pośród 10 uruchomionych dziś autobusów, 9 zdemolowano kamieniami; w ciągu ich kursowania podczas jednej godziny. Jeden z wozów był nawet ostrzelany z ukrycia. Przez jakiś czas zaczęło krążyć po ulicach kilka wozów tramwajowych pod osłoną pogotowia policyjnego. Publiczność w obawie przed atakami sabotażu które powtarzały się przez cały dzień prawie że nie korzystała z tych wozów.

W kilku miejscach przecięto przewody elektryczne doprowadzające prąd do tramwajów.

W późnych godzinach wieczornych na ulicach miasta zwłaszcza w dzielnicach robotniczych pa-

nowało wielkie ożywienie. Na skrzyżowaniach wielkich arterji widać było liczne tłumy publiczności, żywo dyskutujące z funkcjonariuszami tramwajów i autobusów. Policja dokonała około 300 aresztowań. Nastrój w mieście jest bardzo podniecony.

Berlin 5. 11. (PAT). Na jednej z wielkich ulic w południowo zachodniej części miasta strajkujący ustawili barykady z wywróconych wozów, przez co zatarasowali cały ruch uliczny

I na prowincji krwawo tele

Berlin 5. 11 (PAT). Z prowincji nadchodzi wiadomości o szeregu krwawych zajść, jakie wydarzyły się w różnych częściach kraju. — W Duisburgu zabity został jeden narodowo-socjalista. W Wupertalu wywiązała się strzelanina pomiędzy komunistami i narodowymi socjalistami. W wyniku tego kilku uczestników zajścia odniosło rany. W miejscowości Arnstadt doszło do walki pomiędzy republikańskim Reichsbannerem a narodowymi socjalistami. Po obu stronach są ranni. Interwenująca policja dokonała licznych aresztowań.

Ogłoszenia: wiersz milim. na stronie 7-lamowej . . . 0,25 zł
w tekście na pierwszej stronie . . . 1,50 zł
na drugiej i trzeciej stronie 1 zł — w tekście . . . 0,60 zł
Drobne za słowo 15 gr. pierwsze słowo podwójnie.
Dla poszukujących pracy i nekrologi 25% zniżki, komunikaty 50 gr.
Za ogłoszenia skomplikowane i z zastrzeżeniem miejsca 20% nadwyżki
W Gdańsku za wiersze m/m na stronie 7-lamowej . . . 15 fen.
4 . . . 10 fen.
Drobne za słowo 5 fen. — tytułowe . . . 15 fen.
Przy sądownym śledzeniu należności rabat upada. Dla wszelkich spraw
spornych właściwe są Sady w Toruniu. Za terminowy druk przepisane
miejsce ogłoszenia administracja nie odpowiada.

Redaktor odpowiedzialny Wacław Górnicki w Toruniu, Stowackiego 19/21
Rea, odpowiedzialny na Bydgoszcz: Józef Dobroszański Mostowa 6
Redaktor odpowiedzialny za sprawy W. M. Gdańska Wilhelm Grimmsmann,
Gdańsk, Kassubischer Markt 21, l. p.
Redaktor odpowiad. na Gdynię Wiktor Mielnikow Gdynia, Świętojańska
Redaktor odpowiedzialny na Inowrocław: Władysław Kawałkowski
Inowrocław, Rynek 25.
Redaktor odpowiedzialny na Grudziądz: Józef Stanach, Rynek 10/11.
Za ogłoszenia odpowiada administracja
Wydawnictwa: „Dzień Pomorski“, „Dzień Bydgoski“, „Gazeta Morska“,
„Dzień Grudziądzki“, „Dzień Kassubski“,
„Dzień Kulowski“
Nakładem i czcionkami Pomorskiej Drukarni Roinczej S. A.
w Toruniu

Abonament miesięczny wynosi

w ekspedycji miejscowych agencjach . . . 3 — zł
z odnośnikiem do domu w Toruniu . . . 3,40 zł
przez pocztę z odnośnikiem . . . 3,36 zł
z opaską . . . 4,50 zł
w Gdańsku przez pocztę . . . 2,50 gd przez chłopca . . . 2,30 zł
z odbieraniem w administracji wprost gd 2, zagranicą 4 gd . . . 7 — zł
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą (np. przeszkody w za-
kładzie strajki). Administracja nie odpowiada za niedostarczenie pisma
P R E N U M E R A T A „DNIA KUJAWSKIEGO“ miesięcznie w admini-
stracji 2,70 zł — na pocztach już z odnośnikiem kwartalnie 9,27 za
miesięcznie 3,09 zł